

Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi'nin (EŞYE) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması

Nermin Taşkale¹ 0000-0001-9082-9944, Özlem Sertel Berk² 0000-0002-3045-3903

Anahtar kelimeler

kadına yönelik şiddet, şiddet mağduriyeti, başa çıkma yöntemleri, indirgenmiş model

Key words

violence against women, violence victimization, coping strategies, induced model

Öz

Mağduru olduğu kadar faili ve ilişkili çevreyi de olumsuz etkileyen kadına yönelik şiddetle başa çıkma konusunda farklı açıklamalar getirilmiştir. Bu açıklamalar, mağdurların pasif kurbanlar olduğuna dair açıklamalardan hayatta kalmak için aktif çaba harcayan bireyler olduğuna dair açıklamalara evrilmiştir. Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi (EŞYE) bu güncel yaklaşımı benimseyen bir endekstir. Bu çalışmada EŞYE'nin Türkçeye uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Doksan altı katılımcının verisinin incelendiği çalışmada EŞYE, Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği (ÇÇYÖ), Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ) ve İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği (SİÖ) kullanılmıştır. Çalışma sonuçları EŞYE boyutlarının kullanılan yöntem sayısı sıralamasının yatıştırma, karşı koyma, gayriresmi bağlantılar, yasal yöntemler, resmi bağlantılar ve güvenlik planlaması; yararlılık sıralamasının ise resmi bağlantılar, yasal yöntemler, gayriresmi bağlantılar, güvenlik planlaması, yatıştırma ve karşı koyma biçiminde olduğunu göstermiştir. EŞYE boyutları ÇÇYÖ boyutlarıyla ilişkili, SBTÖ boyutlarıyla tümüyle ve SİÖ boyutlarıyla genel olarak ilişkisiz bulunmuştur. Yöntemlerin kullanılan yöntem sayısı ve ÇÇYÖ boyutlarıyla ilişkisine yönelik bulgular alan yazınla uyumludur. Türk kadınlarının toplumsal alandaki yöntemleri bireysel alandaki yöntemlere kıyasla daha yararlı bulduğu gözlenmiştir. Gelecek çalışmaların EŞYE boyutlarının başka başa çıkma ölçekleriyle nasıl ilişki göstereceğini incelemesi yararlı bilgiler sunacaktır. Endeksin akademik ve saha çalışmalarına ve müdahale programlarına katkı sağlaması umulmaktadır.

Abstract

The Turkish validity and reliability study of Intimate Partner Violence Strategies Index (IPVSI)

There are a variety of explanations regarding coping with violence against women which has negative effects on victims as well as perpetrators and related environment. These explanations have evolved from descriptions of women as passive victims in response to violence to descriptions of women as active individuals attempting to survive. The Intimate Partner Violence Strategies Index (IPVSI) is an index that follows these contemporary descriptions. The Turkish Adaptation of the IPVSI was carried out in this study. The IPVSI, The Revised Conflict Tactics Scale (CTS), the Ways of Coping Inventory (WOC) and the Two-dimensional Social Desirability Scale (SDS) were used in the study that analyzed data from 96 participants. Findings revealed that ordering of IPVSI dimensions as for frequency of use was placating, resistance, informal networks, legal, formal networks, and safety planning whereas as for helpfulness ratings were formal networks, legal, informal networks, safety planning, placating, and resistance. The IPVSI dimensions were related to the CTS subscales but not to any subscales of the WOC and most of the subscales of the SDS. Findings regarding the frequency of use and the CTS dimensions were parallel with the literature. It was observed that the Turkish women find public realm strategies more helpful compared to private realm strategies. Inquiry of the relationship of the IPVSI dimensions with other coping scales in future studies will present valuable information. We hope the index adds support to academic and field studies and interventions.

Taşkale, N. ve Sertel Berk, Ö. (2019). Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi'nin (EŞYE) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(2), 69-91.

✉ Nermin Taşkale • nermin.taskale@gmail.com

¹ Arş. Gör. Dr., ² Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, B Blok, Balabanağa Mah. Ordu Cad. No: 6, Laleli Fatih İstanbul

Geliş tarihi: 19.06.2019

Kabul tarihi: 13.09.2019

Dünya Sağlık Örgütü kadına yönelik şiddeti şiddetin kişilerarası ortamda görülen bir türü olarak ele almaktadır (Dahlberg ve Krug, 2002). Kadına yönelik şiddet evlilik akdi olsun olmasın yakın duygusal ilişki sürdüren çiftler arasında görülmektedir. Evlilik ilişkisi özelinde düşünüldüğünde ise yalnızca çiftleri değil aileyi oluşturan çocuk ya da büyük diğer üyeleri de etkileyebilen önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Graham-Bermann ve Perkins, 2010; Powell ve Smith, 2011). Eşler arasındaki şiddette hem erkekler hem kadınlar fail ve mağdur¹ olabilmekle beraber özellikle heteroseksüel ilişkiler bağlamında kadınların şiddete ve şiddetin olumsuz sonuçlarına maruz kalma oranları daha yüksektir (Flynn ve Graham, 2010).

Mağduru olduğu kadar çevresini de olumsuz etkileyen şiddet maalesef ki sık görülen bir sorundur. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı fiziksel şiddet için %49, cinsel şiddet için %59, duygusal şiddet içinse %71'e varan oranlara yükselebilmektedir (Ellsberg, Peña, Herrera, Liljestrand ve Winkvist, 2000; Garcia-Moreno, Jansen, Ellsberg, Heise ve Watts, 2006). Bu oranlar dünyanın farklı bölgelerinde birbiriyle benzer bulunmuştur (Alhabib, Nur ve Jones, 2011). Ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalar da bu çalışmalarla örtüşen yaygınlık oranları sunmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın desteğiyle yürütülen çalışmalarda fiziksel şiddet yaygınlığı %39, duygusal şiddet yaygınlığı %44, cinsel şiddet yaygınlığı %15 olarak gözlenmiştir (Jansen, Yüksel ve Çağatay, 2009). Edirne şehir merkezinde gerçekleştirilen tarama çalışmasında fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet için benzer oranlar raporlanmış, ekonomik şiddet yaygınlığı ise %19 olarak gözlenmiştir (Güleç-Öyekçin, Yetim ve Şahin, 2012). Kadın sığınma evle-

ri özelinde gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen yaygınlık oranları ise toplum genelindeki yaygınlık oranlarına kıyasla çok daha yüksek bulunmuştur. İstanbul ve Ankara illerindeki ilk kabul birimleri ve kadın sığınma evlerini kapsayan bir çalışmada yaygınlık oranları fiziksel şiddet için %92, cinsel şiddet için %51, sözel şiddet için %85, duygusal şiddet için %73, ekonomik şiddet içinse %58 olarak bulunmuştur (Taşkale ve Soygüt, 2016). Ülke genelinde ve bölgesel düzeyde yürütülen diğer çalışmalar toplum genelinde ya da kurumlar nezdinde elde edilen bu bulguları desteklemiştir (Altınay ve Arat, 2009; Naçar, Baykan, Poyrazoğlu ve Çetinkaya, 2009).

Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddetin yaralanma ve ölümle sonuçlanması olasıdır. Dahası, ekonomik şiddetin kadınların temel sağlık hizmetlerine erişimini engellemesi gibi yollarla benzer sonuçlara yol açabileceği düşünülebilir. Bununla beraber alan yazındaki çalışmalar şiddetin bütün türlerinin önemli bir stres etkeni olduğuna işaret etmektedir. Şiddet mağduriyeti, ruh ve beden sağlığı üzerinde olumsuz etkilere sahiptir (Campbell, 2002). Mağdurların yaralanma ve ölüm oranları olduğu kadar depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıklar ve/ya diyabet, kardiyovasküler hastalıklar gibi fizyolojik rahatsızlıklar yaşama olasılıkları yüksektir (Campbell, 2002; Dichter, Cerulli ve Bossarte, 2011; Dichter, Marcus, Wagner ve Bonomi, 2014; Witte, Batsukh ve Chang, 2010).

Şiddetin sağlık üzerindeki olumsuz etkileri şiddet mağduriyetinin stres, başa çıkma ve uyum kavramları kapsamında ele alınabileceğini düşündürmektedir (Glanz ve Schwartz, 2008). Stres alan yazını, başa çıkma kavramını ilk olarak vücudun stres etkenine verdiği bir davranışsal kaç-savaş tepkisi ve bu tepkinin oluştuğu fizyolojik süreç kapsamında ele almıştır (Cannon, 1932; Selye, 1956). Ana etki düzeyindeki bu yaklaşım zamanla yerini stresle başa çıkmayı anlamak için farklı stres türleri ve bu stresi yaşayan bireyin bireysel özelliklerinin etkileşimine önem veren transaksyonel bir yaklaşıma bırakmıştır (Lazarus, 1966). Buna göre stresle karşılaşan bireyler stres etkenine, başa çıkma olasılıklarına ve öz-etkinlik algılarına göre problem ya da duygu-odaklı başa çıkma sergilerler (Lazarus ve Folkman, 1984). Stres etkeninin etkisinin sürmesi ya da olumlu uyumun gözlenmesi gibi sonuçlar transaksyonel süreçte problem ya da duygu-odaklı başa çıkmanın kullanımına bağlı olarak ortaya çıkar (Glanz ve Schwartz, 2008). Bu kuramı takip eden güncel yaklaşımlar ise başa çıkmayı problem ya da duygu-odaklı olarak ele almanın ötesine geçmekte ve uyumu etkileyen esas

¹ Kadına yönelik şiddet alan yazınında şiddet gören kadınları ifade etmek için en sık olarak "mağdur" veya "şiddet mağduru" kullanılmakla birlikte "şiddet gören", "şiddete maruz kalan", "şiddete uğrayan" kavramları da kullanılmaktadır. Kavram gelişimi ve kullanımına yönelik bu çeşitlilik, örnekleme ifade ederken kadınların pasif kurbanlar değil güçlü savaşçılar olduğunun da altını çizme niyetinden kaynaklanmaktadır (Gondolf ve Fisher, 1988; Zenville, 2006). Bununla beraber, kadınların güçlü bir biçimde savaş verdikleri söz konusu şiddet olayları kendileri tarafından başlatılmamaktadır. Dolayısıyla savaşçı ve güçlü olmak mağdur olmakla öncülenmektedir. Bu nedenle metin boyunca Türkçe ve İngilizce alan yazında en sık yer verilen "mağdur" sözcüğü kullanılmamıştır. Yazarlar "mağdur" sözcüğünü kullanmakla beraber alan yazındaki kadını merkeze alan (Zenville, 2006) ve savaşçı (Gondolf ve Fisher, 1988) yönlerinin önemini vurgulayan güncel yaklaşımları takip etmektedir.

noktanın duruma bağlı olarak bu iki başa çıkma türü arasında esneklik gösterebilme becerisi olduğuna değinmektedir (Cheng, 2001).

Baş a çıkma kavramının kategorik yaklaşımdan etkileşimsel ve aktif bir karar alma sürecine evrildiği bu yaklaşım değişimi, şiddete verilen tepkilerin incelendiği çalışmalarda da kendini göstermiştir. Kadınlar kendileri, çevresi ve toplum üzerinde olumsuz etkileri olan şiddete karşı farklı tepkilerde bulunurlar. Tekrarlı ve süregelen şiddet mağduriyeti sonrası oluşan bu tepkiler ilk olarak öğrenilmiş çaresizlik hisleri olarak tanımlanmıştır (Abramson, Seligman ve Teasdale, 1978; Lloyd, Farrell ve Pease, 1994; Walker, 1978). Buna göre; evliliğin ilk dönemlerinden (ve evlilik öncesinde çocukluktan) itibaren şiddete maruz kalan kadınlar şiddetin son bulacağına olan inançlarını kaybetmeye başlarlar. Devam eden şiddet mağduriyeti de bu inançları pekiştirir. Ayrıca; şiddetin devam ettiği ilişkide gerilim ve şiddet dışında barışma ve balayı dönemleri görülür. Bu balayı dönemleri kadınları ilişkiyi bitirmekten alıkoyar. Şiddet mağduru kadınların yaşadığı bu döngü ve beraberinde oluşan inançlar “şiddet gören kadın sendromu” (battered woman syndrome) olarak isimlendirilmiştir (Walker, 1978).

Şiddet döngüsünü incelemek kadınların şiddet mağduriyetini anlamaya büyük katkı sağlamış ve şiddet içerikli ilişkinin neden sürdüğüne açıklama getirmiştir. Buna rağmen zaman içerisinde bu kuramın şiddet içerikli ilişkiyi sonlandıran kadınların deneyimlerini kapsamadığı yönündeki eleştiriler güç kazanmıştır. Bu eleştiriler şiddete maruz kalmaya devam eden her kadının öğrenilmiş çaresizlik hisleri içinde olmamasından da dayanak almıştır. Bu gibi nedenlerle kadınların şiddete yönelik tepkilerini pasif olarak tasvir eden şiddet gören kadın sendromu kuramı zamanla eleştirilmiş ve kadınların şiddet devam etse de etmese de bu duruma pasif değil aksine aktif tepkiler verdiği yönündeki düşünceler ağırlık kazanmaya başlamıştır (Goodman, Dutton, Weinfurt ve Cook, 2003). Bu görüşler hayatta kalma kuramının (survivor theory) geliştirilmesine destek olmuştur (Gondolf ve Fisher, 1988). Bu kurama göre kadınlar şiddeti birbirinden farklı yöntemler kullanarak engellemeye çalışmaktadır. Dahası, kadınların bu çabaları şiddetin farklı tür ve dönemlerine göre aktif olarak değişmektedir.

Şiddetle baş a çıkmaya ilişkin alan yazın gözden geçirildiğinde tarihçe ve kavramsallaştırma bakımından stresle baş a çıkmaya ilişkin alan yazınla bir uyum gösterdiği gözlenmektedir. Şiddet mağdurları ilk olarak pasif kurbanlar olarak görülürken zamanla

şiddet bir yaşantı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda mağdurların bu yaşantıyı değerlendirmelerine göre nasıl farklı baş a çıkma süreçleri yaşadıkları daha çok incelenebilmiştir (Goodman ve ark., 2003). Bir başka deyiş le kadınların şiddete verdikleri tepkiler kategorik bir kaç ya da savaş ikileminden çıkmış aktif bir hayatta kalma süreci olarak ele alınmaya baş lanmıştır. Dolayısıyla kadınların şiddet mağduriyeti ve şiddete verdikleri tepkilerin geleneksel yaklaşımların ötesinde çok yönlü ve durumsal olarak betimlenebilmesine ihtiyaç vardır (Goodman, Smyth, Borges ve Singer, 2009).

Kadınlar şiddetle baş a çıkmak için birbirinden farklı yöntemler denemekte ve bu yöntemler arasında esneklik göstermektedir (Akadlı-Ergöçmen, Yüksel-Kaptanoğlu ve Jansen, 2013; Bowker, 1983; Brabeck ve Guzmán, 2008; Ford-Gilboe ve ark., 2015). Dolayısıyla kadınların şiddetle baş a çıkmada kullandıkları herhangi bir yöntemin şiddet mağduriyeti sürecinde sabit olmasını ya da ya hep iş e yarayıp ya hiç iş e yaramamasını beklemek alan yazındaki güncel bilgilerle uyuşmamaktadır. İstatistiki açıdan ifade etmek gerekirse, şiddete karşı herhangi bir yöntemin ait olduğu kavramsal boyutun bir temsili olarak sabit ya da sürekli olarak kullanılması beklenmemektedir (Klem, 2000). Bu nedenle şiddetle baş a çıkma alan yazınında, gözlemlenen değişkenlerin gizil değişkenlerin dış a vurumu olduğu gizil model yaklaşımından gün geçtikçe uzaklaşmaktadır. Buna mübadil olaraksa gizil değişkenlerin gözlemlenen değişkenlerce oluşturulduğu indirgenmiş yaklaşımı takip etmenin yararlı olduğu düşünölmektedir (Goodman ve ark., 2003). İndirgenmiş yaklaşıma göre şiddete karşı yöntemler aynı kavramsal boyut altında toplansa bile herhangi bir yöntemin ortaya çıkması ortamsal, zamansal, bireysel ve ilişkiş el olanakların etkileş imiyle mümkün olmaktadır. Dolayısıyla herhangi bir yöntemin kullanımının aynı boyuttaki diğer yöntemler ya da aynı envanterdeki diğer yöntemlerin kullanımıyla ilişkiş li olması beklenmez. İstatistik diliyle ifade etmek gerekirse madde-toplam ya da maddeler arası ilişkiş el incelendiğinde elde edilen korelasyon katsayıları ortamsal, zamansal, bireysel ve ilişkiş el olanaklarla etkileş imsel olarak ele alınmadığında tek baş na ifade ettiği anlam güçsüzleşmektedir. Şiddetle baş a çıkmanın ölçümlemesine yönelik böylesi bir yaklaşım değişikliğı, baş a çıkma kavramının ölçümlemesine ilişkin yaklaşım değişiklikleriyle tutarlı olacaktır (Cheng, 2001).

Yakın ilişki şiddetiyle baş a çıkmaya yönelik çalışmalar gözden geçirildiğinde de baş a çıkma kavramsallaştırmalarındaki değişimi takip eden bir seyir

göze çarpmaktadır. Bu süreçte başa çıkmanın farklı kuramcılarca ortaya koyulan tanımlamalarından faydalanılmış ve yalnızca şiddet mağduriyetinin değil başa çıkma sürecini yönetecek özne olan kadının, kadının içinde bulunduğu çevrenin, süregiden ilişkinin de bu süreçteki etkileri incelenmiştir (Zanville, 2006). Bu araştırmalarda başa çıkmanın ölçümlenmesi ise çoğunlukla psikoloji alanında kullanılan başa çıkma ölçekleri ile olmuştur (Flicker, Cerulli, Swogger ve Talbot, 2012; Kocot ve Goodman, 2003; Reviere ve ark., 2007). Şiddete spesifik bir başa çıkma ölçeği olmaması nedeniyle bazı çalışmalarda katılımcılara şiddetle ilgili kullanılabilecek başa çıkma yöntemleri sıralanmıştır (Popescu, Drumm, Dewan ve Rusu, 2010). Katılımcılardan bu listedeki yöntemlerden seçim yapmaları ya da bu listeye ekleme yapmaları istenmiştir. Böylelikle standart olmayan bir yolla ve frekans dağılımlarına dayalı olarak ölçümler alınmaya çalışılmıştır. Bu sayede elde edilen yanıtlar daha sonradan analiz edilmiş ve faktörler oluşturulmuştur. Ancak bu çalışmalarda gizil model yaklaşımı takip edilmiştir (Klem, 2000). Oysa ki şiddet mağduriyeti alanında olmayan güncel çalışmalarda indirgenmiş modelin takip edilmeye başlandığı ve aydınlatıcı bilgilere erişildiği gözlenmektedir (Sanchez, Crocker ve Boike, 2005). Dolayısıyla yakın ilişki şiddeti ile başa çıkmayı kadını merkeze alarak ve yaşadığı şiddetin süre ve ciddiyeti ile ilişkisel ve ortamsal etmenleri de göz önünde bulundurarak indirgenmiş model bakış açısıyla ölçümlemeye dair bir ihtiyaç söz konusu olmuştur.

Bu noktada, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) "Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi (EŞYE)" adıyla geliştirilen değerlendirme aracı başa çıkma ve şiddete verilen tepkiler konusunda alan yazındaki güncel kavramsallaştırmaları takip eden bir endeks olarak ortaya çıkmıştır (Goodman ve ark., 2003). EŞYE resmi bağlantılar (9 madde, örneğin "Aile içi şiddet programından, sığınma evinden ya da acil yardım hattından biriyle konuştum."), yasal yöntemler (4 madde, örneğin "Cezai kovuşturma talebinde bulundum ya da bunu denedim."), güvenlik planlaması (10 madde, örneğin "Başkalarının tehlikede olduğumu anlaması için şifre geliştirdim."), gayriresmi bağlantılar (4 madde, örneğin "Ailemle veya arkadaşlarımla kaldım."), karşı koyma (7 madde, örneğin "Eşimin söylediklerini yapmayı reddettim.") ve yatıştırma (5 madde, örneğin "Eşimle bir tartışmaya girmekten kaçınmaya çalıştım.") boyutlarından oluşmaktadır. Bu boyutlardan yatıştırma ve karşı koymanın özel alanda kullanılan yöntemler; yasal yöntemler, resmi bağlantılar ve gayriresmi bağ-

lantılar boyutlarının toplumsal alanda kullanılan yöntemler olduğu düşünülmektedir. Güvenlik planlaması ise hem özel hem toplumsal alanda kullanılabilecek yöntemler içermektedir (Cook ve Goodman, 2006).

Katılımcılardan elde edilen bilgiler yöntemlerin kullanım sıklığının en yüksekte en düşüğe doğru karşı koyma, yatıştırma, yasal yöntemler, gayriresmi bağlantılar, güvenlik planlaması ve resmi bağlantılar biçiminde; yararlılık puanlarının ise en yüksekte en düşüğe doğru gayriresmi bağlantılar, yasal yöntemler, güvenlik planlaması, resmi bağlantılar ve yatıştırma ile karşı koyma biçiminde sıralandığını ortaya koymuştur (Goodman ve ark., 2003). Taşrada yaşayan kadınların katılımcı olduğu bir çalışmada da kullanım sıklığı sıralaması karşı koyma, güvenlik planlaması, yatıştırma, resmi bağlantılar, gayriresmi bağlantılar ve yasal yöntemler biçiminde bulunmuştur (Riddell, Ford-Gilboe ve Leipert, 2009). Buna karşın boyutların yararlılık sıralaması güvenlik planlaması, gayriresmi bağlantılar, yasal yöntemler, resmi bağlantılar ve yararlılık puanları birbirinden farksız bulunan yatıştırma ve karşı koyma biçiminde olmuştur. Taşrada yaşayan kadınların katılımcı olduğu bir başka çalışmada da yasal yöntemlerin diğer yöntemlere göre daha az kullanıldığı ve resmi bağlantılar ile güvenlik planlaması yöntemlerinin ise kadınlar tarafından en yararlı olarak ifade edilen yöntemler olduğu açığa çıkmıştır (Anderson, Renner ve Bloom, 2014). Afrika kökenli ve beyaz kadınların resmi bağlantılardan "İstismarla ilgili bir hemşire ya da doktorla konuştum" ve "Din görevlisinden yardım almayı denedim" yöntemlerini benzer oranda kullandıkları, buna karşın beyazların "Kendim için bir ruh sağlığı danışmanını aradım" yöntemini daha sık kullandığı görülmüştür (El-Khoury ve ark., 2004). Afrika kökenliler ise ibadet etmeyi daha sık kullanmaktadır. Anılan EŞYE yöntemlerinin yararlılık puanları iki grup için farklılaşmamış yalnızca Afrika kökenli kadınların beyaz kadınlara göre ibadetin daha yararlı olduğunu düşündükleri gözlenmiştir. Ancak araştırmada elde edilen farklar etki büyüklüğü %3'ün üstüne çıkmayan farklardır.

Anılan bulgular benimsediği indirgenmiş yaklaşımla özgün bir endeks olan EŞYE'nin tutarlı bir yapı sunduğuna işaret etmektedir. Endeks aynı zamanda güncel stres yaklaşımlarıyla benzer biçimde, kadınların şiddet mağduriyetini özgün bir yaşantı olarak benimseyip bireyin önemine değinmektedir. Endeksin şiddet mağduriyetini ele almada hayatta kalma yaklaşımını benimsiyor oluşu da şiddet mağduriyetine ilişkin güncel yaklaşımlarla paraleldir (Cheng, 2001; Glanz ve Schwartz, 2008; Gondolf ve Fisher,

1988). Gözden geçirilen çalışmalar EŞYE yöntemlerinin kullanım sıklığı ve yararlılık puanlarının çalışmaları arasında önemli ölçüde benzer olduğunu, farklı kültürel grupların ilgili puanlarının ise ayrıştıktan çok benzeştiğini göstermektedir (Anderson ve ark., 2014; Goodman ve ark., 2003; Riddell ve ark., 2009). Ancak bilindiği kadarıyla Türkçe alan yazında şiddetle başa çıkmaya yönelik indirgenmiş modeli takip ederek geliştirilmiş bir envanter yoktur. Bu nedenlerle endeksin Türkçeye uyarlamasının şiddete karşı kullanılabilir yöntemleri ölçümleme konusunda Türkçe alan yazındaki eksiklikleri gidermeye katkı sağlayabileceği düşünülebilir.

EŞYE'nin Türkçeye uyarlamasının hedeflendiği bu çalışmada endeks boyutlarının kullanım sıklığı ve yararlılık derecesi incelenecektir. Elde edilecek puanların endeksin kültürden görece az etkilenen yapısı göz önüne alındığında (Anderson ve ark., 2014; El-Khoury ve ark., 2004) diğer çalışma bulgularıyla tutarlı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Sosyal ve davranış bilimleri çalışmaları bulgularının sosyal istenirlik yanlılığı taşıma riski bulunmaktadır (Akın, 2010). Bu nedenle mevcut çalışmada da katılımcılardan elde edilen verilerin sosyal istenirlik düzeyinden anlamlı derecede etkilenmediği ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Şiddet mağduriyeti alanındaki başka çalışmalar (Taşkale, 2019a) dikkate alındığında endeks puanlarının sosyal istenirlik düzeyinden bağımsız olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca endeksin yapı geçerliği kapsamında şiddet mağduriyeti ve stresle başa çıkma tarzları ile ilişkisi incelenecektir. Şiddetle başa çıkmada hayatta kalma yaklaşımı takip edildiğinde (Gondolf ve Fisher, 1988) kadınların şiddet mağduriyeti arttıkça endeksten alacağı puanların yükselmesi beklenmektedir. Benzer şekilde stresle başa çıkma tarzları ile EŞYE puanlarının ortak bir kavrama işaret etmeleri nedeniyle birbiriyle pozitif yönde ilişkili olması beklenmektedir. Buna rağmen, EŞYE'nin spesifik bir alandaki başa çıkmaları ölçmesi ve indirgenmiş modeli takip etmesi nedeniyle bu ilişkinin düşük güçte olacağı öngörülmektedir.

YÖNTEM

Örnekleme

Eş şiddetine karşı yöntemlerin ele alındığı çalışmaya kadın sığınma evinde kalan ($N = 20$) ve eşiyile yaşayan ($N = 76$) 96 evli kadın katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 39.19'dur ($SS = 10.46$). Katılımcıların demografik yapısına ve şiddet mağduriyeti deneyimlerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de takip edilebilir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik, Sosyoekonomik Özelliklerine ve Çocuklukta Şiddet Mağduriyetine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Ort.	SS
Yaş	39.19	10.46
Gelir düzeyi	2677.44	1717.31
Evlilik süresi (ay)	14.99	10.09
Kadının öğrenim süresi (yıl)	9.14	3.85
Eşinin öğrenim süresi (yıl)	9.15	4.13
Kadının evlilik yaşı	21.80	5.47
Eşinin evlilik yaşı	26.97	5.54
Çocuk sayısı	2.10	1.38
Fiziksel şiddet	5.90	4.25
Yaralanma	1.57	1.80
Cinsel şiddet	2.13	2.25
Psikolojik şiddet	5.01	2.23
Değişkenler	N	%
Evliliğe başlama biçimi		
Arkadaşlık ederek	34	35.4
Görücü usulü	49	51.0
Kaçarak	7	7.3
İstemeyerek/zorla	3	3.1
Kayıp veri	3	3.1
Evliliğin devam etmesini...		
İstiyorum	55	57.3
İstemiyorum	41	42.7
Erişilen kurum		
Kadın sığınma evi	20	20.8
Sanat-meslek kursu	76	79.2
15 yaş öncesi şiddet mağduriyeti		
Fiziksel	34	35.4
Cinsel	3	3.1
Duygusal	21	21.9

Veri Toplama Araçları

Demografik Form Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgiler demografik form yoluyla elde edilmiştir. Demografik form, sığınma evi desteği alıp almama, yaş, gelir düzeyi, çiftlerin örgün eğitime devam etme süresi, evlilik süresi, çiftlerin evlenme yaşı ve evliliğe başlama biçimi, kadının evliliğin devamını isteyip istememesi ve 15 yaş öncesindeki şiddet mağduriyetine ilişkin soruları içermiştir.

Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi (EŞYE)

EŞYE şiddete karşı kullanılan 39 farklı yöntemin kullanım sıklığı ve yararlılık derecesini ele alan bir endekstir (Goodman ve ark., 2003). Bu yöntemler uzmanlar tarafından amaç ve biçimleri birlikte esas alınarak 6 farklı kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler resmi bağlantılar, yasal yöntemler, güvenlik planlanması, gayriresmi bağlantılar, karşı koyma ve yatıştırma biçiminde isimlendirilmiştir. Otuz dokuz maddelik Likert tipi bu derecelendirme sonrasında

katılımcılardan “*Yukarıda listelenmiş olan yöntemler dahil, ancak hayatınızda şiddeti durdurmak, önlemek ya da şiddetten kaçmak için yapmış olabileceğiniz herhangi bir şeyi de düşünerek, lütfen en çok işe yarayan üç şeyi listeleyiniz.*” sorusuna açık uçlu yanıtlar sunmaları istenmiştir. Endekste yer alan maddeler hem kullanılıp kullanılmamaları bakımından “*Evet*” ya da “*Hayır*” biçimindeki seçeneklerden biri hem de yararlılık düzeyleri bakımından “*1: Hiç yararlı değil*”, “*2: Bir parça yararlı*”, “*3: Orta derecede yararlı*”, “*4: Çok yararlı*”, “*5: Son derece yararlı*” seçeneklerinden biri işaretlenerek yanıtlanmaktadır. Katılımcıların ayrıca kendileri için en yararlı buldukları 3 yöntemi sıralamaları istenen açık uçlu bir soruya yanıt vermesi beklenmektedir. Bu durum endeksin yakın ilişki şiddeti ile başa çıkmada güncel, kadını ve deneyimlerini merkeze alan yaklaşımları takip etmesini pekiştirmektedir. Endeksin yargıcılar arası güvenilirliği tanımlanan 6 kategori ve endeks maddelerinin aile içi şiddet konusunda deneyimi olan 5 lisansüstü öğrenciye sunulmasıyla sınanmıştır. Yargıcılar maddelerin %85’ini bireysel olarak kalan %15’ini ise grup tartışması sonrasında ait oldukları kategoriye doğru olarak eşleştirmiştir. Kategoriler arası korelasyonlar .34 ve .60 aralığında bulunmuştur ($p < .01$). Benzer şekilde şiddete ilişkin ölçeklerle (Straus, Hamby, McCoy ve Sugarman, 1996; Tolman, 1989) gözlenen korelasyonlar .21 ve .43 arasındadır ($p < .01$).

Endeks Türkçeye uyarlanırken orijinal formu geliştiren yazarların da onayıyla gayriresmi bağlantılar kategorisine “*Şiddet ortaya çıktığında ne yapılacağıyla ilgili aile veya arkadaşlarla konuştum, örneğin polis çağırmak*” maddesi eklenmiştir. Bu düzenleme sonrasında elde edilen endeks 40 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu toplam 41 maddeyi kapsamıştır. Ayrıca sunulan yöntemlerin kullanılmasının mümkün olmayabileceği durumlar düşünülerek “*Evet*” ya da “*Hayır*” biçimindeki yanıt kategorilerine “*Uygun değil*” seçeneği eklenmiştir. Çeviri sürecinde ilk olarak maddeler İngiliz dili üzerine eğitim almış iki çevirmen tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe metin Türk dili üzerine eğitim almış iki uzman tarafından gözden geçirilmiştir. Gözden geçirilmiş bu metnin anlaşılabilirliği farklı yaş, eğitim ve sosyoekonomik düzeyden 8 kadın tarafından değerlendirilmiştir. Bu pilot uygulama sonrası maddelerin söz dizimi ve kelime kullanımları yeniden düzenlenmiştir. Son halini alan metin İngiliz dili üzerine eğitim almış iki çevirmen tarafından geri çevrilmiştir. Çeviri sonucu ulaşılan bu metin, endeksi oluşturan ve Türkçeye

uyarlama çalışmasını yapan araştırmacılar tarafından orijinaliyle uyumlu bulunmuştur.

Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği (ÇÇYÖ)

İlk versiyonunun gözden geçirilmesiyle ortaya çıkan ÇÇYÖ, çiftler arasında yaşanan çatışmaların nasıl çözüldüğünü ele almaktadır (Straus, 1979; Straus ve ark., 1996). Ölçeğin yaygınlık, süreğenlik, yıllık frekans ve yaşam boyu yaygınlık biçiminde farklı kodlama biçimleri vardır (Straus, 1995). Toplam 78 maddeden oluşan ölçek uzlaşma (12 madde), fiziksel şiddet (24 madde), yaralanma (12 madde), psikolojik şiddet (16 madde) ve cinsel şiddet (14 madde) boyutlarını içermektedir. Tüm boyut maddeleri hem mağdur (çift maddeler) hem fail (tek maddeler) diliyle yazılmıştır. Ölçek maddeleri “*0: hiç gerçekleşmedi*”, “*7: geçtiğimiz yıl içerisinde değil ama daha önce gerçekleşti*” ve “*1: geçtiğimiz yıl içerisinde 1 kez*” – “*6: geçtiğimiz yıl içerisinde 20’den fazla kez*” seçenekleri arasında puanlanmaktadır. Boyutlar arası korelasyonlar uzlaşma boyutu dışında anlamlıdır (p ’ler $< .05$).

Ölçeğin Türkçe uyarlaması yıllık oluş sıklığı puanlaması kullanılarak üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir (Aba ve Kulakaç, 2016). Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Boyutların Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları ise .76 - .88 arasında olmuştur. Ölçekten alınan en düşük ve en yüksek puanlar arasında anlamlı fark bulunmuş ve bu fark ayırt edici geçerliliğe işaret etmiştir. Bu çalışmada ÇÇYÖ fiziksel şiddet, yaralanma, cinsel şiddet ve psikolojik şiddet boyutları kullanılmıştır. Mevcut çalışmada katılımcılara yalnızca mağdur diliyle yazılan maddeler sunulmuş, boyutların puanlamasında ise her bir boyuttan kaç farklı şiddet davranışına maruz kalındığı biçimindeki yaşam boyu yaygınlık puanı kullanılmıştır. Bu puan, boyutlardan yaşanmış toplam mağduriyet sayısı olarak hesaplandığından Cronbach Alpha değeri hesaplanmamıştır.

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ)

Orijinali 64 maddelik olan SBTÖ alanda sıklıkla kullanılan bir ölçektir (Folkman ve Lazarus, 1980). Problem (24 madde) ve duygu (40 madde) odaklı başa çıkma biçiminde iki faktörlü bir yapısı olan ölçek “%0 - %100” sıklık aralığında puanlanmaktadır. Bununla beraber ölçek boyutlarının her zaman iki faktörlü bir yapı sergilemediği ve bu durumun stresin transaksyonel kavramsallaştırmasıyla uyumlu olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması üç farklı örneklem kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Şahin ve Durak, 1995). Uyarlama çalışması sonucunda problem ve

duygu-odaklı başa çıkma tarzlarını yansıtan ancak kendine güvenli (7 madde), iyimser (5 madde), çaresiz (8 madde), boyun eğici (6 madde) ve sosyal desteğe başvurma (4 madde) yaklaşımları olarak 5 faktörde ele alınabilecek 30 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Üç farklı çalışmada elde edilen Cronbach Alpha katsayıları kendine güvenli yaklaşım için .62 - .80, çaresiz yaklaşım için .64 - .73, iyimser yaklaşım için .49 - .68, boyun eğici yaklaşım için .47 - .72 ve sosyal desteğe başvurma yaklaşımı için .45 - .47 arasında bulunmuştur. Bu çalışmada ölçek boyut puanları kullanılmış ve elde edilen Cronbach Alpha katsayıları kendine güvenli yaklaşım için .74, çaresiz yaklaşım için .75, iyimser yaklaşım için .82, boyun eğici yaklaşım için .65 ve sosyal desteğe başvurma yaklaşımı için .46 olmuştur.

İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği (SİÖ) Türk üniversite öğrencilerinin katılımıyla geliştirilen ölçek alan yazının gözden geçirilmesi sonucu elde edilen 29 maddeden oluşmaktadır (Akın, 2010). Alan yazının derlenmesi ve ölçeğin oluşturulmasında izlenen yol nedeniyle, 29 maddelik form 2 faktörlü bir yapı için açımlayıcı faktör analiziyle incelenmiştir. Elde edilen model uyum endekslerinin anlamlı olduğu ve model uyumluluğunun doğrulayıcı faktör analizi sonucunda da sürdüğü gözlenmiştir. Elde edilen iki boyut öz aldatma (13 madde) ve izlenim yönetimi (16 madde) biçiminde isimlendirilmiştir. Ölçek maddeleri “1: Hiç uygun değil” – “5: Tamamen uygun” aralığında puanlanmaktadır. Boyutların Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları izlenim yönetimi için .96, öz-aldatma için .95’tir. Test-tekrar test katsayıları ise izlenim yönetimi için .83, öz-aldatma için .79 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçek toplam puanı kullanılmış olup Cronbach Alpha katsayısı .89 olarak bulunmuştur.

İşlem

EŞYE’nin bir ölçek değil endeks olması nedeniyle katılımcı sayısını belirlemede geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılabilmesi için gerekli katılımcı sayısı kriterleri dikkate alınmamıştır. Bununla birlikte verinin normal dağılım koşullarını sağlayabilmesi için yaklaşık 100 katılımcıya erişilmesi hedeflenmiştir (Emura ve Lin, 2015). Katılımcılara sığınma evleri, halka açık sanat ve meslek kurs merkezleri ya da gönüllü öğrencilerle yürütülen kartopu örnekleme aracılığıyla ulaşılmıştır. İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu 17.10.2016 tarih ve 2016/14 sayılı kararıyla onaylanan araştırma hakkında

bilgilendirilip izni alınan katılımcılar, formları bu birimlerde 5 - 10 kişilik gruplar halinde ancak kendi başlarına doldurmuştur. Veriler anonim elde edilmiş, kimlik bilgisi ya da kişisel bilgi talep edilmemiştir. Yine de demografik bilgilerini müteakip olarak diğer formların yanıtlamasının sosyal istenirlik yanlılığı oluşturmasını engellemek için demografik form son da diğer formlar rastgele sıralanarak sunulmuştur. Ortalama 40 dakika süren uygulamalar sürecinde birinci yazar uygulama yapılan birimde bulunmuştur. Katılımcılara erişim sağlamak amacıyla 3 farklı yöntem kullanılmıştır. İlk yöntemle çalışmaya destek vermeyi kabul eden sığınma evleri ziyaret edilmiş ve kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmaya gönüllü olmak isteyen kadınlara formlar sunulmuştur. Bu yolla 21 katılımcıya erişilmiştir. İkinci yöntemle ise toplum örnekleminde şiddet mağduru kadınlara erişilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla sanat ve meslek edindirme kurs merkezleri ziyaret edilerek kadına yönelik şiddet üzerine bir çalışmanın yürütüldüğü ve ilgilenenlerin idari ofisten form alabileceği duyurusu yapılmıştır. Ancak, kurs merkezlerine bırakılan 150 formdan 14’ü (%9.33) geri getirilmiş, bu kişilerden 8’inin (%57.14) fiziksel şiddet mağduru olduğu anlaşılmıştır. Araştırma formunu dolduran kadınların şiddet mağduru olduğu ($N = 8$) kadar şiddet mağduru olmayan ($N = 6$) kadınlardan da oluşması çalışmanın devam eden süreçte evlilik üzerine bir çalışma olarak sunulmasını gündeme getirmiştir. Bu duyurular ile 233 katılımcıya erişilmiş, bunların 82’sinin (%35.19) fiziksel şiddet mağduru olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, üçüncü bir yöntem olarak çalışmadan haberdar olan İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin kartopu örnekleme ile ulaştığı 16 katılımcının verisi de verisine eklenmiştir. Böylece toplamda erişilen katılımcı sayısı 127 olmuştur.

Veri Analizi

Kayıp veri oranının 31 katılımcı için %5’in üzerinde olduğu gözlenmiştir. Bu katılımcılardan elde edilen veriler silinmiştir. Analizlerde kayıp veri oranı %5’in altında olan 76’sı eşiyile yaşayan 20’si sığınma evinde kalan 96 katılımcının verisi kullanılmıştır. Veri setinde kalan katılımcılar için kayıp verinin tamamıyla rastgele olduğu görülmüştür ($X^2(10420) < .001, p = 1.00$). Böylelikle son halini alan veride sürekli ve süreksiz değişkenlerdeki kayıp veriler sırasıyla ortalama atanarak ya da Hot Deck imputasyonu (Myers, 2011) kullanılarak tamamlanmıştır. Açık uçlu soruya verilen yanıtların kodlanması biri ilk yazar olmak üzere doktora eğitimine devam eden üç araştırma

Tablo 2. EŞYE Maddelerinin Kullanım Sıklığı ve Yararlılığına İlişkin Bulgular

Madde	Maddenin ait olduğu boyut	Yaygınlık (%)	Yararlı bulan kişi (%)	Yarar puan ortalaması (1-5)	Yarar puan standart sapması	Yarar puan ranjı
1		20.8	49.0	2.60	1.48	4
2		25.0	38.5	2.43	1.21	4
3		18.8	74.0	3.21	1.31	4
4		29.2	79.2	3.61	1.31	4
5	Resmi bağlantılar	29.2	78.1	3.51	1.44	4
6		22.9	71.9	3.37	1.4	4
7		12.5	64.6	3.08	1.31	4
8		2.1	75.0	3.36	1.42	4
9		15.6	74.0	3.33	1.40	4
10		20.8	67.7	3.14	1.44	4
11	Yasal yöntemler	14.6	51.0	2.78	1.30	4
12		25.0	77.1	3.28	1.32	4
13		25.0	68.8	3.29	1.45	4
14		9.4	31.3	2,0	1.22	4
15		15.6	46.9	2.59	1.32	4
16		9.4	54.2	2.87	1.37	4
17		18.8	44.8	2.69	1.52	4
18	Güvenlik planlaması	10.4	54.2	2.96	1.57	4
19		37.5	81.3	3.55	1.26	4
20		16.7	69.8	3.17	1.33	4
21		13.5	43.8	2.48	1.38	4
22		7.3	38.5	2.48	1.48	4
23		13.5	55.2	2.87	1.30	4
24		38.5	74.0	3.25	1.33	4
25		14.6	45.8	2.68	1.31	4
26	Gayriresmi bağlantılar	14.6	36.5	2.37	1.22	4
27		35.4	57.3	2.92	1.26	4
28		35.4	77.1	3.32	1.29	4
29		29.2	27.1	2.05	1.27	4
30		62.5	53.1	2.61	1.17	4
31		41.7	40.6	2.30	1.18	4
32	Karşı koyma	3.1	14.6	1.61	1.11	4
33		39.6	46.9	2.75	1.45	4
34		43.8	54.2	2.94	1.53	4
35		66.7	46.9	2.55	1.27	4
36		59.4	55.2	2.82	1.23	4
37		41.7	44.8	2.55	1.30	4
38	Yatıştırma	35.4	29.2	2.14	1.19	4
39		68.8	58.3	2.98	1.34	4
40		70.8	72.9	3.18	1.36	4

Not: EŞYE: Eş Şiddetine Karşı Yaklaşımlar Endeksi.

görevlisi tarafından bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Kodlayıcılar bu işlem sonrası bir araya gelerek ortak kanaate varmışlardır.

Analizler öncesi veriler gözden geçirildiğinde katılımcıların uygulamalar sırasında “Hayır” ve “Uygun değil” seçeneklerini ayırt etmede zorluk yaşadığı ve bu durumun veri setinde tutarsızlıklara neden olduğu gözlenmiştir. Örneğin; demografik formda hayatı boyunca hiçbir işte çalışmadığını belirten bazı kadınların “İşverenimden ya da çalışma arkadaşımın yardım almayı denedim.” maddesine “Uygun değil”

cevabı vermesi gerekirken bunun yerine “Hayır” cevabı verdiği gözlenmiştir. Bu nedenle “Lütfen geçtiğimiz bir yılda her bir yöntemi kullanıp kullanmadığınızı not ediniz.” sorusuna verilen yanıtlardan “Uygun değil” ve “Hayır” yanıtları birleştirilerek “Hayır” olarak kodlanmıştır. Yeni yanıt kategorileri “Hayır” ya da “Evet” olmuştur. Veri setinde yüksek kayıp veri sunan vakaların dışlanması, kayıp veri atama ve EŞYE için yanıt kategorilerinin sınırlandırılması dışında bir müdahalede bulunulmamıştır.

Endekse dair tanımsal istatistikler ortaya koyu-

lurken hem kullanılan yöntem sayısı hem de yararlılık puanları, bunun devamında da iki puan türünün birbiriyle ilişkisi incelenmiştir. Devam eden ilişki ve fark analizlerinde ise bu iki puan türünün birbiriyle genel anlamda ilişkili olması ancak buna rağmen kullanılan yöntem sayısı puanlarının yakın ilişki şiddetine dair başka değişkenlerle daha iyi ilişki sunması nedeniyle yalnızca kullanılan yöntem sayısı puanı ile analiz yapılmıştır (Taşkale, 2019a). Metin boyutunu sınırlandırma amacı da taşıyan bu tercihte, kullanılan yöntem sayısının yakın ilişki şiddeti alanındaki güncel olay temelli yaklaşımları daha iyi temsil ettiğine dair görüşler de etkili olmuştur (Taşkale, 2019b). EŞYE yararlılık puanlarına ilişkin sonuçlar konusunda sorumlu yazar ile iletişime geçilebilir.

Tıpkı geliştirilmesinde olduğu gibi endeksin Türkçe'ye uyarılmasında da geçerlilik analizleri kapsamında iç tutarlılık ve faktör yapısı incelenmemiştir. Bunun nedeni EŞYE'nin bir ölçek değil endeks olması ve geleneksel gizil model yapısını değil indirgenmiş model yapısını yansıtmasıdır (Klem, 2000). Endeksin her bir maddesi amaç, araç ve diğerleriyle etkileşim temelinde belirlenen kavramsal kategorilere ayrılmıştır. Bununla beraber aynı kategori altında bulunan her bir madde (örneğin araba sahibi olmak gibi) birbirinden farklı araçlar ve gereklilikler barındırdığından geleneksel gizil modelden indirgenmiş modelin takip edilmesi endeksin durum özgül ve davranışa dönük yapısını daha iyi ortaya koymaktadır. Bu nedenle madde-toplam korelasyonu, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı, Spearman-Brown eşit yarılar güvenilirliği gibi ölçütlerin sınaması gerçekleştirilmemiştir. Bunun yerine tanımsal istatistik incelemesi yapılmış ve endeksin her bir maddesinin kullanım ve yararlı bulunma sıklık dağılımı, yararlılık puanı, standart sapma ve ranj hesaplamaları ortalama temel alınarak sunulmuştur.

Araştırma bulguları endeks maddelerinin kullanım sıklığını incelemek amacıyla tanımsal istatistik değerleri, yargıcılar arası güvenilirliği incelemek için ICC değerleri, birleşen, ayrışan ve test-tekrar test geçerliğini incelemek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon değerleri, gruplar arası ayrışma geçerliğini incelemek amacıyla *t*-test değerleri, demografik değişkenler bakımından incelemek amacıyla *t*-test, ANOVA (*F* test) ve Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi değerleri dikkate alınmıştır. Analizlere geçilmeden önce verilerin sosyal istenirlik düzeyinden etkilenip etkilenmediği Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ile incelenmiştir. Örneklem sayısının 100'ün üzerinde olması ve anlamlılık değerinin .05 kısıtıyla değerlendirilmesi

nedeniyle normallik varsayımının karşılandığı kabul edilmiştir (Emura ve Lin, 2015).

BULGULAR

Endeksin tanımsal istatistik değerleri ve diğer ölçeklerle ilişkileri incelenmeden önce SİÖ puanlarıyla ilişkisi analiz edilmiştir. Bulgular EŞYE'nin hem boyut hem tüm ölçek için kullanılan yöntem sayısı ve yararlılık puanlarının SİÖ puanlarıyla anlamlı ilişki göstermediğini ortaya koymuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$).

EŞYE maddelerine dair tanımsal istatistikler

EŞYE maddelerinin kullanım ve yararlı bulunma sıklık dağılımı, yararlılık puanlarının, ortalama, standart sapma ve ranjları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2 gözden geçirildiğinde endekte yer alan yöntemlerin katılımcılar tarafından kullanım sıklığı %27.87'dir ($SS = 18.24$, $min = 2.17$, $maks = 70.80$). Endeks maddelerinin yararlı bulunma sıklığı %55.59 ($SS = 16.75$, $min = 14.60$, $maks = 81.30$), yararlılık puanı ortalaması 2.84 ($SS = 0.46$, $min = 1.61$, $maks = 3.61$), standart sapması 1.34'tür ($SS = 0.11$, $min = 1.11$, $maks = 1.57$).

Veriler endeks temelinde olduğu gibi boyut temelinde de incelenmiştir. Resmi bağlantılar boyutunda yer alan yöntemlerin katılımcılar tarafından kullanım sıklığı %19.57'dir ($SS = 8.65$, $min = 2.10$, $maks = 29.20$). Resmi bağlantılar maddelerinin yararlı bulunma sıklığı %67.15 ($SS = 14.14$, $min = 38.50$, $maks = 79.20$), yararlılık puanı ortalaması 3.17 ($SS = 0.40$, $min = 2.43$, $maks = 3.61$), standart sapması .37'dir ($SS = 0.09$, $min = 1.21$, $maks = 1.48$).

Endeksin yasal yöntemler boyutunda yer alan yöntemlerin katılımcılar tarafından kullanım sıklığı %21.35'tir ($SS = 4.92$, $min = 14.60$, $maks = 25.00$). Eş şiddetine karşı kullanılan yasal yöntemler maddelerinin yararlı bulunma sıklığı %66.15 ($SS = 10.94$, $min = 51.00$, $maks = 77.10$), yararlılık puanı ortalaması 3.12 ($SS = 0.24$, $min = 2.78$, $maks = 3.29$), standart sapması 1.38'dir ($SS = 0.08$, $min = 1.30$, $maks = 1.45$).

Güvenlik planlaması boyutunda yer alan yöntemlerin katılımcılar tarafından kullanım sıklığı %15.21'dir ($SS = 8.64$, $min = 7.30$, $maks = 37.50$). Bu boyuttaki maddelerinin yararlı bulunma sıklığı %52.00 ($SS = 14.72$, $min = 31.30$, $maks = 81.30$), yararlılık puanı ortalaması 2.78 ($SS = 0.41$, $min = 2.10$, $maks = 3.55$), standart sapması 1.38'dir ($SS = 0.12$, $min = 1.22$, $maks = 1.57$).

Tablo 3. EŞYE Boyutlarının Kullanım Sıklığı ve Yararlılığına İlişkin Bulgular

Boyut ismi (Madde sayısı)	Tanımsal istatistik kriteri	Min.	Maks.	Ort.	SS
Resmi bağlantılar (9)	Kullanım sıklığı ortalaması	2.10	29.20	19.57	8.65
	Yararlı bulunma sıklığı ortalaması	38.50	79.20	67.14	14.14
	Yararlılık puan ortalaması	2.43	3.61	3.17	0.40
	Yararlılık puan standart sapması	1.21	1.48	1.37	0.09
Yasal (4)	Kullanım sıklığı ortalaması	14.60	25.00	21.35	4.92
	Yararlı bulunma sıklığı ortalaması	51.00	77.10	66.15	10.94
	Yararlılık puan ortalaması	2.78	3.29	3.12	0.24
	Yararlılık puan standart sapması	1.30	1.45	1.38	0.08
Güvenlik planlaması (10)	Kullanım sıklığı ortalaması	7.30	37.50	15.21	8.64
	Yararlı bulunma sıklığı ortalaması	31.30	81.30	52.00	14.72
	Yararlılık puan ortalaması	2.10	3.55	2.78	0.41
	Yararlılık puan standart sapması	1.22	1.57	1.38	0.12
Gayriresmi bağlantılar (5)	Kullanım sıklığı ortalaması	14.60	38.50	27.70	12.03
	Yararlı bulunma sıklığı ortalaması	36.50	77.10	58.14	17.55
	Yararlılık puan ortalaması	2.37	3.32	2.91	0.40
	Yararlılık puan standart sapması	1.22	1.33	1.28	0.04
Karşı koyma (7)	Kullanım sıklığı ortalaması	3.10	66.70	40.94	21.25
	Yararlı bulunma sıklığı ortalaması	14.60	54.20	40.49	14.60
	Yararlılık puan ortalaması	1.61	2.94	2.40	0.45
	Yararlılık puan standart sapması	1.11	1.53	1.28	0.16
Yatıştırma (5)	Kullanım sıklığı ortalaması	35.40	70.80	55.22	15.97
	Yararlı bulunma sıklığı ortalaması	29.20	72.90	52.08	16.27
	Yararlılık puan ortalaması	2.14	3.18	2.73	0.40
	Yararlılık puan standart sapması	1.19	1.36	1.28	0.07

Not: EŞYE: Eş Şiddetine Karşı Yaklaşımlar Endeksi

Gayriresmi bağlantılar boyutunda yer alan yöntemlerin katılımcılar tarafından kullanım sıklığı %27.70'dir ($SS = 12.03$, $min = 14.60$, $maks = 38.50$). Gayriresmi bağlantılar maddelerinin yararlı bulunma sıklığı %38.14 ($SS = 17.55$, $min = 36.50$, $maks = 77.10$), yararlılık puanı ortalaması 2.91 ($SS = 0.40$, $min = 2.37$, $maks = 3.32$), standart sapması 1.28'dir ($SS = 0.04$, $min = 1.22$, $maks = 1.33$).

EŞYE'nin karşı koyma boyutunda yer alan yöntemlerin katılımcılar tarafından kullanım sıklığı %40.94'tür ($SS = 21.25$, $min = 3.10$, $maks = 66.70$). Karşı koyma maddelerinin yararlı bulunma sıklığı %40.49 ($SS = 14.60$, $min = 14.60$, $maks = 14.60$), yararlılık puanı ortalaması 2.40 ($SS = 0.45$, $min = 1.61$, $maks = 2.94$), standart sapması 1.28'dir ($SS = 0.16$, $min = 1.11$, $maks = 1.53$).

Yatıştırma boyutunda yer alan yöntemlerin katılımcılar tarafından kullanım sıklığı %55.22'dir ($SS = 15.97$, $min = 35.40$, $maks = 70.80$). Yatıştırma maddelerinin yararlı bulunma sıklığı %52.08 ($SS = 16.27$, $min = 29.20$, $maks = 72.90$), yararlılık puanı ortalaması 2.73 ($SS = 0.40$, $min = 2.14$, $maks = 3.18$), stan-

dart sapması 1.28'dir ($SS = 0.07$, $min = 1.19$, $maks = 1.36$). Elde edilen bulgular Tablo 3'te özetlenmiştir.

EŞYE açık uçlu “... lütfen en çok işe yarayan üç şeyi listeleyiniz” sorusuna verilen yanıtlar

Endeksin sonunda sorulan bu açık uçlu soruya toplamda 207 yanıt alınmıştır. Doksan altı katılımcının olduğu çalışmada bu rakam, kişi başı beklenildiği gibi 3 değil 2.16 yöntem ismi yazıldığı anlamına gelmektedir. Elde edilen yanıtlardan 142'sinin bağımsız 3 kodlayıcı tarafından aynı başa çıkma yöntemi ile isimlendirilerek kodlandığı görülmüştür (%68.6). Bu durumda sınıflamalar arası korelasyon (ICC) tutarlılık için .95 olmuştur. Kodlayıcıların ortak kanaati olan ifadeler olduğu gibi bırakılmış, diğer ifadeler birlikte tartışılarak bir başa çıkma yöntemi ile kodlanmıştır. Elde edilen son havuza göre yöntemler yatıştırma ($N = 101$, %48.8), karşı koyma ($N = 46$, %22.2), güvenlik planlaması ($N = 20$, %9.7), resmi bağlantılar ($N = 16$, %7.7), yasal yöntemler ($N = 12$, %5.8) ve gayriresmi bağlantılar ($N = 12$, %5.8) biçiminde kodlanmıştır. İlk sırada yazılan yöntemler

Tablo 4. EŞYE Boyutları Kullanım Sayısı ve Yararlılık Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.Resmi bağlantılar-kullanım	1											
2.Yasal yöntemler-kullanım	.52***	1										
3.Güvenlik planlaması-kullanım	.48***	.55***	1									
4.Gayriresmi bağlantılar-kullanım	.49***	.55***	.62***	1								
5.Karşı koyma-kullanım	.37***	.41***	.43***	.53***	1							
6.Yatıştırma-kullanım	.40***	.46***	.40***	.54***	.46***	1						
7.Resmi bağlantılar-yararlılık	.05	.11	.09	.10	.11	.07	1					
8.Yasal yöntemler-yararlılık	-.08	.11	-.01	.04	.11	.04	.71***	1				
9.Güvenlik planlaması-yararlılık	-.01	.09	.34**	.08	.15	.06	.55***	.54***	1			
10.Gayriresmi bağlantılar-yararlılık	.01	.13	.15	.29***	.18	.11	.47***	.46***	.64***	1		
11.Karşı koyma-yararlılık	.16	.20*	.32***	.21*	.36***	.25*	.27***	.29***	.48***	.38***	1	
12.Yatıştırma-yararlılık	.02	-.02	.18	.20	.18	.39***	.26**	.36***	.35***	.41***	.49***	1

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. Not: EŞYE: Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi

yatıştırma ($N = 44$, %53.7), karşı koyma ($N = 16$, %19.5), resmi bağlantılar ($N = 7$, %8.5), güvenlik planlaması ($N = 7$, %8.5), yasal yöntemler ($N = 4$, %4.9) ve gayriresmi bağlantılar ($N = 4$, %4.9) biçiminde olmuştur. İkinci sırada yazılan yöntemler yatıştırma ($N = 20$, %35.1), karşı koyma ($N = 15$, %26.3), resmi bağlantılar ($N = 8$, %14.0), güvenlik planlaması ($N = 8$, %14.0), gayriresmi bağlantılar ($N = 4$, %8.8) ve yasal yöntemler ($N = 1$, %1.8) biçiminde olmuştur. Üçüncü sırada yazılan yöntemler yatıştırma ($N = 37$, %54.4), karşı koyma ($N = 15$, %22.1), yasal yöntemler ($N = 7$, %10.3), güvenlik planlaması ($N = 5$, %7.4), gayriresmi bağlantılar ($N = 3$, %4.4) ve resmi bağlantılar ($N = 1$, %1.5) biçiminde olmuştur.

EŞYE kullanılan yöntem sayısı ve yararlılık puanları arası ilişkiler

Katılımcıların eş şiddetine karşı resmi bağlantılara ilişkin yöntemleri yararlı bulması ile kullanması ($p = .61$) ve yasal yöntemleri yararlı bulması ile kullanması ($p = .11$) anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Buna karşın güvenlik planlaması yöntemlerini yararlı bulması ile kullanması ($r(94) = .34$, $p = .001$), gayriresmi bağlantılara ilişkin yöntemleri yararlı bulması ile kullanması ($r(94) = .29$, $p < .01$), karşı koymaya ilişkin yöntemleri yararlı bulması ile kullanması ($r(94) =$

.36, $p < .001$) ve yatıştırma yöntemlerini yararlı bulması ile kullanması ($r(94) = .39$, $p < .001$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermiştir.

Eş şiddetine karşı kullanılan yöntemlerin birbiriyle ilişkisi kullanılan yöntem sayısı temel alınarak incelenmiştir. Resmi bağlantılar boyutunun yasal yöntemler ($r(94) = .52$, $p < .001$), güvenlik planlaması ($r(94) = .48$, $p < .001$), gayriresmi bağlantılar ($r(94) = .49$, $p < .001$), karşı koyma ($r(94) = .37$, $p < .001$) ve yatıştırma ($r(94) = .40$, $p < .001$) boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Yasal yöntemler boyutu güvenlik planlaması ($r(94) = .55$, $p < .001$), gayriresmi bağlantılar ($r(94) = .55$, $p < .001$), karşı koyma ($r(94) = .41$, $p < .001$) ve yatıştırma ($r(94) = .46$, $p < .001$) boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişki göstermiştir. Güvenlik planlaması boyutu gayriresmi bağlantılar ($r(94) = .62$, $p < .001$), karşı koyma ($r(94) = .43$, $p < .001$) ve yatıştırma ($r(94) = .40$, $p < .001$) boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Gayriresmi bağlantılar boyutu ile karşı koyma ($r(94) = .53$, $p < .001$) ve yatıştırma ($r(94) = .54$, $p < .001$) boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Karşı koyma boyutu ve yatıştırma boyutu ($r(94) = .46$, $p < .001$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Özetlemek gerekirse, EŞYE boyutlarının birbiriyle pozitif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği gözlenmiştir. Bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 5. EŞYE (Kullanılan Yöntem Sayısı) ve ÇÇYÖ Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Resmi bağlantılar	1									
2.Yasal yöntemler	.52***	1								
3.Güvenlik planlaması	.48***	.55***	1							
4.Gayriresmi bağlantılar	.49***	.55***	.62***	1						
5.Karşı Koyma	.37***	.41***	.43***	.53***	1					
6.Yatıştırma	.40***	.46***	.40***	.54***	.46***	1				
7.ÇÇYÖ-Fiziksel	.35***	.40***	.32**	.41***	.42***	.55***	1			
8.ÇÇYÖ-Yaralanma	.42***	.43***	.41***	.48***	.39***	.46***	.83***	1		
9.ÇÇYÖ-Cinsel	.42***	.50***	.42***	.41***	.36***	.39***	.71***	.67***	1	
10.ÇÇYÖ-Psikolojik	.32**	.35***	.26*	.33***	.39***	.50***	.81***	.67***	.64***	1

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. Not: EŞYE: Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi. ÇÇYÖ: Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği

EŞYE birleşen geçerliği

EŞYE ve ÇÇYÖ toplam puanlarının birbiri ile ilişkili olduğu görülmüştür ($r(94) = .59, p < .001$). EŞYE boyutlarının ÇÇYÖ şiddet boyutlarıyla ilişkisi incelenmiştir. EŞYE resmi bağlantılar boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı ÇÇYÖ fiziksel şiddet ($r(94) = .35, p < .001$), ÇÇYÖ yaralanma ($r(94) = .42, p < .001$), ÇÇYÖ psikolojik şiddet ($r(94) = .32, p < .01$) ve ÇÇYÖ cinsel şiddet ($r(94) = .42, p < .001$) boyut puanlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. EŞYE yasal yöntemler boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı ÇÇYÖ fiziksel şiddet ($r(94) = .40, p < .001$), ÇÇYÖ yaralanma ($r(94) = .43, p < .001$), ÇÇYÖ psikolojik şiddet ($r(94) = .35, p = .001$) ve ÇÇYÖ cinsel şiddet ($r(94) = .50, p < .001$) boyut puanlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. EŞYE güvenlik planlaması boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı ÇÇYÖ fiziksel şiddet ($r(94) = .32, p < .01$), ÇÇYÖ yaralanma ($r(94) = .41, p < .001$), ÇÇYÖ psikolojik şiddet ($r(94) = .26, p = .01$) ve ÇÇYÖ cinsel şiddet ($r(94) = .42, p < .001$) boyut puanlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. EŞYE gayriresmi bağlantılar boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı ÇÇYÖ fiziksel şiddet ($r(94) = .41, p < .001$), ÇÇYÖ yaralanma ($r(94) = .48, p < .001$), ÇÇYÖ psikolojik şiddet ($r(94) = .33, p = .001$) ve ÇÇYÖ cinsel şiddet ($r(94) = .41, p < .001$) boyut puanlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. EŞYE karşı koyma boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı ÇÇYÖ fiziksel şiddet ($r(94) = .42, p < .001$), ÇÇYÖ yaralanma ($r(94) = .39, p < .001$), ÇÇYÖ psikolojik şiddet ($r(94) = .39, p < .001$) ve ÇÇYÖ cinsel şiddet ($r(94) = .36, p < .001$) boyut

puanlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. EŞYE yatıştırma boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı ÇÇYÖ fiziksel şiddet ($r(94) = .55, p < .001$), ÇÇYÖ yaralanma ($r(94) = .46, p < .001$), ÇÇYÖ psikolojik şiddet ($r(94) = .50, p < .001$) ve ÇÇYÖ cinsel şiddet ($r(94) = .39, p < .001$) boyut puanlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Tüm EŞYE ve ÇÇYÖ boyutlarının birbiriyle pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğunu ortaya koyan bulgular Tablo 5'te özetlenmiştir.

EŞYE ayırışan geçerliği

EŞYE ve SBTÖ toplam puanlarının birbiri ile ilişkili olmadığı görülmüştür ($p > .05$). EŞYE boyutlarının başa çıkma yöntemlerinin ölçümlendiği SBTÖ boyutları ile ilişkisi incelenmiştir. EŞYE resmi bağlantılar boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı SBTÖ kendine güvenli yaklaşım, SBTÖ çaresiz yaklaşım, SBTÖ boyun eğici yaklaşım, SBTÖ iyimser yaklaşım ve SBTÖ sosyal desteğe başvurma boyut puanlarıyla ilişkisiz bulunmuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). EŞYE yasal yöntemler boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı SBTÖ kendine güvenli yaklaşım, SBTÖ çaresiz yaklaşım, SBTÖ boyun eğici yaklaşım, SBTÖ iyimser yaklaşım ve SBTÖ sosyal desteğe başvurma boyut puanlarıyla ilişkisiz bulunmuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). Benzer şekilde EŞYE güvenlik planlaması boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı SBTÖ kendine güvenli yaklaşım, SBTÖ çaresiz yaklaşım, SBTÖ boyun eğici yaklaşım, SBTÖ iyimser yaklaşım ve SBTÖ sosyal desteğe başvurma boyut puanlarıyla ilişkisiz bulunmuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$).

.05). EŞYE gayriresmi bağlantılar boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı SBTÖ kendine güvenli yaklaşım, SBTÖ çaresiz yaklaşım, SBTÖ boyun eğici yaklaşım, SBTÖ iyimser yaklaşım ve SBTÖ sosyal desteğe başvurma boyut puanlarıyla ilişkisiz bulunmuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). EŞYE karşı koyma boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı SBTÖ kendine güvenli yaklaşım, SBTÖ çaresiz yaklaşım, SBTÖ boyun eğici yaklaşım, SBTÖ iyimser yaklaşım ve SBTÖ sosyal desteğe başvurma boyut puanlarıyla ilişkisiz bulunmuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). Benzer şekilde EŞYE yatıştırma boyutu kullanılan yöntem sayısı puanı SBTÖ kendine güvenli yaklaşım, SBTÖ çaresiz yaklaşım, SBTÖ boyun eğici yaklaşım, SBTÖ iyimser yaklaşım ve SBTÖ sosyal desteğe başvurma boyut puanlarıyla ilişkisiz bulunmuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). EŞYE ve SBTÖ boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki olmadığı yönündeki bulgular Tablo 6'da özetlenmiştir.

EŞYE gruplar arası ayrışma geçerliği

Endeksin gruplar arası ayrışma geçerliği sığınma evinde kalan ($N = 20$) ya da eşiyile yaşayan ($N = 76$) iki grup kıyaslanarak incelenmiştir. Kadın sığınma evinde kalan kadınların endeks toplam kullanılan yöntem sayısı puanları ($\bar{X} = 18.75$, $SS = 5.75$) eşiyile yaşayan kadınların endeks toplam puanlarından ($\bar{X} = 9.33$, $SS = 7.68$) anlamlı derecede yüksektir, $t(94) =$

5.12, $p < .001$. Kadın sığınma evinde kalan kadınların resmi bağlantılar boyutu kullanılan yöntem sayısı puanları ($\bar{X} = 3.05$, $SS = 1.42$) eşiyile yaşayan kadınların puanlarından ($\bar{X} = 1.42$, $SS = 1.68$) anlamlı derecede yüksektir, $t(94) = 3.84$, $p < .001$. Kadın sığınma evinde kalan kadınların yasal yöntemler boyutu kullanılan yöntem sayısı puanları ($\bar{X} = 2.70$, $SS = 1.08$) eşiyile yaşayan kadınların puanlarından ($\bar{X} = 0.37$, $SS = 0.99$) anlamlı derecede yüksektir, $t(94) = 9.19$, $p < .001$. Kadın sığınma evinde kalan kadınların güvenlik planlaması boyutu kullanılan yöntem sayısı puanları ($\bar{X} = 2.55$, $SS = 2.54$) eşiyile yaşayan kadınların puanlarından ($\bar{X} = 1.25$, $SS = 2.22$) anlamlı derecede yüksektir, $t(94) = 2.26$, $p = .03$. Kadın sığınma evinde kalan kadınların gayriresmi bağlantılar boyutu kullanılan yöntem sayısı puanları ($\bar{X} = 2.55$, $SS = 1.47$) eşiyile yaşayan kadınların gayriresmi bağlantılar puanlarından ($\bar{X} = 1.26$, $SS = 1.60$) anlamlı derecede yüksektir, $t(94) = 3.25$, $p < .01$. Kadın sığınma evinde kalan kadınların karşı koyma boyutu kullanılan yöntem sayısı puanları ($\bar{X} = 3.80$, $SS = 1.40$) eşiyile yaşayan kadınların puanlarından ($\bar{X} = 2.61$, $SS = 2.10$) anlamlı derecede yüksektir, $t(94) = 2.38$, $p = .02$. Kadın sığınma evinde kalan kadınların yatıştırma boyutu kullanılan yöntem sayısı puanları ($\bar{X} = 4.10$, $SS = 0.97$) eşiyile yaşayan kadınların puanlarından ($\bar{X} = 2.41$, $SS = 1.74$) anlamlı derecede yüksektir, $t(94) = 4.18$, $p < .001$. Gruplar arası ayrışma geçerliğine ilişkin bulgular Tablo 7'de özetlenmiştir.

Tablo 6. EŞYE (Kullanılan Yöntem Sayısı) ve SBTÖ Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Resmi bağlantılar	1										
2. Yasal yöntemler	.42**	1									
3. Güvenlik planlaması	.47***	.53***	1								
4. Gayriresmi bağlantılar	.39**	.56***	.51***	1							
5. Karşı Koyma	.39**	.44**	.49***	.47***	1						
6. Yatıştırma	.34*	.48***	.51***	.66***	.46**	1					
7. SBTÖ-Kendine Güvenli Yaklaşım	.23	.24	-.02	-.06	-.03	.16	1				
8. SBTÖ-Çaresiz Yaklaşım	-.02	-.11	-.02	-.28	-.02	-.27	-.19	1			
9. SBTÖ-Boyun Eğici Yaklaşım	-.10	-.17	-.03	-.25	-.05	-.23	-.06	.63***	1		
10. SBTÖ-İyimser Yaklaşım	.20	.20	-.01	-.04	.03	.06	.78***	-.18	-.02	1	
11. SBTÖ-Sosyal Desteğe Başvurma	.17	.04	.10	-.04	.15	.02	.33*	.31*	.15	.48***	1

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. Not: EŞYE: Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi. SBTÖ: Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği

Tablo 7. EŞYE (Kullanılan Yöntem Sayısı) Gruplar Arası Ayrışma Geçerliliği Analizlerine İlişkin Bulgular

Değişken	Grup	X	SS	t
EŞYE	Kadın sığınma evi grubu	18.75	5.74	5.12***
	Eşiyle yaşayan grup	5.75	7.68	
Resmi Bağlantılar	Kadın sığınma evi grubu	3.05	1.70	3.84***
	Eşiyle yaşayan grup	1.42	1.68	
Yasal Yöntemler	Kadın sığınma evi grubu	2.70	1.08	9.19***
	Eşiyle yaşayan grup	0.37	0.99	
Güvenlik Planlaması	Kadın sığınma evi grubu	2.55	2.54	2.26*
	Eşiyle yaşayan grup	1.25	2.22	
Gayriresmi Bağlantılar	Kadın sığınma evi grubu	2.55	1.47	3.25**
	Eşiyle yaşayan grup	1.26	1.60	
Karşı Koyma	Kadın sığınma evi grubu	3.80	1.40	2.37*
	Eşiyle yaşayan grup	2.62	2.10	
Yatıştırma	Kadın sığınma evi grubu	4.60	1.46	3.78***
	Eşiyle yaşayan grup	3.29	1.40	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. Not: EŞYE: Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi

EŞYE test-tekrar test güvenilirliği

EŞYE boyutlarının kullanılan yöntem sayısı ve yararlılık puanlarının zamana karşı değişmezliği incelenmiştir. Ortalama 15 gün (ranj: 7-21) arayla ve 35 katılımcı ile gerçekleşen iki uygulama arasındaki korelasyonlar puanların zamana karşı güvenilir olduğunu göstermiştir. EŞYE toplam puanlarının birinci ve ikinci uygulamadaki kullanılan yöntem sayısı ($r(33) = .76, p < .001$) ve yararlılık ($r(33) = .58, p < .001$) puanları anlamlı pozitif korelasyon göstermiştir. EŞYE birinci ve ikinci uygulamadaki resmi bağ-

lantılar boyutunun kullanılan yöntem sayısı ($r(33) = .74, p < .001$) ve yararlılık ($r(33) = .68, p < .001$) puanları anlamlı pozitif korelasyon göstermiştir. Benzer şekilde EŞYE yasal yöntemler boyutunun kullanılan yöntem sayısı ($r(33) = .73, p < .001$) ve yararlılık ($r(33) = .59, p < .001$) puanları birinci ve ikinci uygulama arasında anlamlı pozitif korelasyon göstermiştir. EŞYE birinci ve ikinci uygulamadaki güvenlik planlaması boyutunun kullanılan yöntem sayısı ($r(33) = .63, p < .001$) ve yararlılık ($r(33) = .63, p < .001$) puanları anlamlı pozitif korelasyon göstermiştir. Benzer şekilde EŞYE gayriresmi bağlantılar boyutunun kullanılan yöntem sayısı ($r(33) = .61, p < .001$) ve yararlılık ($r(33) = .38, p < .001$) puanları birinci ve ikinci uygulama arasında anlamlı pozitif korelasyon göstermiştir. EŞYE birinci ve ikinci uygulamadaki karşı koyma boyutunun kullanılan yöntem sayısı ($r(33) = .60, p < .001$) ve yararlılık ($r(33) = .57, p < .001$) puanları anlamlı pozitif korelasyon göstermiştir. EŞYE yatıştırma boyutunun kullanılan yöntem sayısı ($r(33) = .56, p < .001$) birinci ve ikinci uygulama arasında anlamlı pozitif korelasyon gösterirken yararlılık ($p > .05$) puanları birinci ve ikinci uygulama arasında ilişkisiz bulunmuştur. EŞYE boyutlarının zaman karşı güvenilirliğine ilişkin bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

EŞYE puanlarının demografik değişkenler açısından incelenmesi

Araştırma örneklemini genel olarak orta yaş ve gelir düzeyine mensup kadınlardan oluşmuştur (Bakınız: Tablo 1). Endeksin farklı boyutlarından alınan puanların kadının yaşı, kadının ve eşinin eğitim düzeyi, evlenme yaşı; çiftlerin gelir düzeyi, evlilik süresi, çocuk sayısı gibi sürekli değişkenlerle ilişkisi ve kadının evliliğin devam etmesini isteyip istememesi, çocukluğunda fiziksel, duygusal ya da cinsel istismara maruz kalıp kalmaması ve çiftlerin tanışma biçimi gibi kategorilere göre değişip değişmediği incelenmiştir.

Gerçekleştirilen korelasyon, *t*-test ve ANOVA sonuçları yüksek oranda herhangi bir ilişki ya da farka işaret etmemiştir (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). Buna rağmen kimi değişkenler bakımından ilişki ya da fark analizi sonuçları anlamlı olmuştur. Katılımcıların evlilik süresi arttıkça EŞYE yasal yöntemler boyutundan kullandığı yöntem sayısı azalmıştır ($r(94) = -.23, p = .03$). Sahip olunan çocuk sayısı ise EŞYE yatıştırma boyutundan kullanılan yöntem sayısı ile pozitif yönde ilişkilidir ($r(94) = .21, p = .04$).

Tablo 8. EŞYE Boyutlarının Birinci ve İkinci Uygulama Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
1. Resmi bağlantılar-kullanım	1																								
2. Yasal yöntemler-kullanım	.52 ^c	1																							
3. Güvenlik planlaması-kullanım	.49 ^c	.65 ^c	1																						
4. Gayriresmi bağlantılar-kullanım	.46 ^a	.67 ^c	.67 ^c	1																					
5. Karşı Koyma-kullanım	.33	.42 ^a	.44 ^c	.57 ^c	1																				
6. Yatıştırma-kullanım	.31	.51 ^c	.40 ^a	.63 ^c	.56 ^c	1																			
7. Resmi bağlantılar-yararlılık	.07	.23	.14	.09	-.07	-.08	1																		
8. Yasal yöntemler-yararlılık	-.01	.42 ^a	.14	.08	.06	.12	.71 ^c	1																	
9. Güvenlik planlaması-yararlılık	-.02	.28	.43 ^a	.20	.13	-.07	.65 ^c	.60 ^c	1																
10. Gayriresmi bağlantılar-yararlılık	.02	.29	.29	.29	.17	.14	.50 ^c	.47 ^c	.75 ^c	1															
11. Karşı koyma-yararlılık	.37 ^a	.45 ^c	.40 ^a	.56 ^c	.56 ^c	.28	.15	.23	.27	.30	1														
12. Yatıştırma-yararlılık	-.03	.10	.18	.23	.15	.34 ^a	.02	.18	.04	.24	.15	1													
13. Resmi bağlantılar-kullanım (t2)	.74 ^c	.47 ^c	.38 ^a	.34 ^a	.20	.36 ^a	.01	.15	-.12	-.04	.34 ^a	.13	1												
14. Yasal yöntemler-kullanım (t2)	.50 ^c	.73 ^c	.43 ^b	.40 ^a	.30	.43 ^a	.04	.24	.01	-.04	.27	-.01	.67 ^c	1											
15. Güvenlik planlaması-kullanım (t2)	.56 ^c	.62 ^c	.63 ^c	.50 ^c	.21	.36 ^a	.15	.21	.16	.24	.31	.12	.69 ^c	.65 ^c	1										
16. Gayriresmi bağlantılar-kullanım (t2)	.68 ^c	.52 ^c	.46 ^c	.61 ^c	.34 ^a	.42 ^a	.15	.10	.07	.16	.40 ^a	.06	.68 ^c	.50 ^c	.75 ^c	1									
17. Karşı Koyma-kullanım (t2)	.46 ^c	.51 ^c	.52 ^c	.54 ^c	.60 ^c	.47 ^c	.15	.11	.27	.44 ^c	.37 ^a	-.01	.31	.32	.48 ^c	.61 ^c	1								
18. Yatıştırma-kullanım (t2)	.48 ^c	.38 ^a	.34 ^a	.29	.43 ^b	.56 ^c	.10	.19	.09	.21	.21	-.05	.45 ^c	.50 ^c	.38 ^a	.54 ^c	.64 ^c	1							
19. Resmi bağlantılar-yararlılık (t2)	.14	.11	-.01	-.15	.11	-.14	.68 ^c	.57 ^c	.43 ^b	.28	.28	.04	.18	.12	.08	.14	.16	.21	1						
20. Yasal yöntemler-yararlılık (t2)	-.17	.15	-.04	-.21	.06	-.14	.36 ^a	.59 ^c	.43 ^b	.16	.28	-.09	.02	.16	-.09	-.09	-.02	.09	.66 ^c	1					
21. Güvenlik planlaması-yararlılık (t2)	.01	.27	.17	.13	.32	-.05	.53 ^c	.57 ^c	.63 ^c	.46 ^c	.29	-.16	-.04	.03	.17	.17	.42 ^a	.21	.59 ^c	.65 ^c	1				
22. Gayriresmi bağlantılar-yararlılık (t2)	.19	.12	.24	-.01	.05	-.21	.50 ^c	.38 ^a	.54 ^c	.38 ^a	.35 ^a	-.21	.12	-.03	.25	.19	.26	.13	.67 ^c	.51 ^c	.71 ^c	1			
23. Karşı koyma-yararlılık (t2)	.13	.12	.25	.22	.15	-.06	.39 ^a	.26	.44 ^c	.40 ^a	.57 ^c	-.13	.04	-.12	.12	.19	.37 ^a	.17	.56 ^c	.47 ^c	.61 ^c	.80 ^c	1		
24. Yatıştırma-yararlılık (t2)	.19	-.04	.08	-.04	.18	-.03	.22	.09	.17	.11	.16	.09	.11	-.08	-.02	.11	.18	.38 ^a	.57 ^c	.34 ^a	.35 ^a	.50 ^c	.52 ^c	1	

^a $p < .05$, ^b $p < .01$, ^c $p < .001$. Not: EŞYE: Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi.

Çiftin tanışma biçimine göre yasal yöntemler ($F(3, 89) = 3.12, p = .03$) ve güvenlik planlaması ($F(3, 89) = 4.34, p < .01$) boyutlarından kullanılan yöntem sayısı değişmiştir. Kaçarak ($\bar{X} = 2.00, SS = 1.91$) evlenen kadınların arkadaşlık ederek ($\bar{X} = 0.74, SS = 1.40$) ve görücü usulü ($\bar{X} = 0.71, SS = 1.19$) evlenen kadınlardan daha çok sayıda yasal yöntem kullandığı görülmüştür. Ayrıca istemeyerek/zorla ($\bar{X} = 2.33, SS = 2.08$) evlenen kadınların görücü usulü ($\bar{X} = 0.71, SS = 1.19$) evlenen kadınlardan daha çok sayıda yasal yöntem kullandığı ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde istemeyerek/zorla ($\bar{X} = 5.67, SS = 4.16$) evlenen kadınların arkadaşlık ederek ($\bar{X} = 1.32, SS = 2.17$) ve görücü usulü ($\bar{X} = 1.29, SS = 2.14$) evlenen kadınlardan daha çok sayıda güvenlik planlaması boyutundan yöntem kullandığı anlaşılmıştır.

Evliliğinin devam etmesini istemeyen kadınların tüm boyutlarda evliliğinin devam etmesini isteyen kadınlardan daha yüksek EŞYE puanları aldığı görülmüştür (resmi bağlantılar: $t(94) = 4.04, p < .001$; yasal yöntemler: $t(94) = 6.65, p < .001$; güvenlik planlaması: $t(94) = 2.90, p < .01$; gayriresmi bağlantılar: $t(94) = 3.16, p < .01$; karşı koyma: $t(94) = 4.96, p < .001$; yatıştırma: $t(94) = 3.34, p = .001$). Çocukluğunda duygusal şiddet gören kadınların resmi bağlantılar ve yatıştırma puanları çocukluğunda duygusal şiddet görmeyen kadınlarınkinden daha yüksek olmuştur (resmi bağlantılar: $t(94) = 2.54, p = .03$; yatıştırma: $t(94) = 2.02, p = .03$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada EŞYE formunun Türkçeye uyarlanması gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları gayriresmi bağlantılar boyutuna tek bir madde eklenerek elde edilen formun uygunluğuna işaret etmiştir. Elde edilen kullanılan yöntem sayısı ve yararlılık puanlarının sosyal istenirlik düzeyinden etkilenmediği anlaşılmıştır. Bu durum ülkemiz alan yazınındaki bulgularla (Taşkale, 2019a) tutarlı olup araştırma sonuçlarının geçerliğini artıran bir etmen olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma bulgularına göre “Alkol ya da madde kullanımıyla ilgili kendim için yardım almayı denedim.” (resmi bağlantılar) ve “Eşime karşı silah kullandım/silah kullanmayla tehdit ettim.” (karşı koyma) maddeleri dışındaki tüm yöntemlerin orijinal çalışmada olduğu gibi örneklemin en az %5’i tarafından kullanılmıştır. Bu iki yöntemin ABD örnekleminde kıyasla daha az kullanılması Türkiye’de alkol-madde kullanımı (World Health Organization, 2018) ve silahlanma (Fox, 2018) oranlarının daha düşük olması

ve dolayısıyla bu yöntemlere daha az ihtiyaç duyulmasıyla ilişkili olabilir. Bu nedenle uluslararası standardizasyon maksadıyla bu iki maddenin endekste tutulmasına karar verilmiştir.

EŞYE boyutlarının kullanılan yöntem sayısı sıralamasının yatıştırma, karşı koyma, gayriresmi bağlantılar, yasal yöntemler, resmi bağlantılar ve güvenlik planlaması biçiminde olduğu görülmüştür. Bu sıralama alan yazında raporlanan farklı çalışma sonuçlarıyla oldukça paraleldir (Anderson ve ark., 2014; Goodman ve ark., 2003; Riddell ve ark., 2009). EŞYE boyutlarının yararlılık puan sıralaması resmi bağlantılar, yasal yöntemler, gayriresmi bağlantılar, güvenlik planlaması, yatıştırma ve karşı koyma biçimindedir. Yine alan yazınla genel olarak tutarlı olan bu sıralama şiddete karşı yöntemlerin kullanılma sayısı ile yararlılık puanlarının farklı olduğu yönündeki bulgularla da benzerdir (Anderson ve ark., 2014; Goodman ve ark., 2003; Riddell ve ark., 2009). Bununla beraber güncel araştırma bulguları her bir yöntemin kullanım sayısı ile yararlılık puanı arasında düşük etki düzeyinde de olsa ilişkiler ortaya koymuştur. Dahası tüm boyutların kullanılıp kullanılmadığına ilişkin yanıtların ve yatıştırma boyutu dışındaki boyutların yararlılık değerlendirmesine ilişkin puanların zamana karşı değişmediği gözlenmiştir. Bu bulgular yatıştırma boyutunun aktif mi yoksa pasif bir başa çıkma yöntemi mi olduğu yönündeki kavramsal tartışmaları akla getirmektedir (Zakar, 2012). Alan yazındaki tartışmalar şiddet uzun süreli veya ciddi olumsuz sonuçlar üretebilecek yapıda olduğunda yatıştırma yöntemlerini bilinçli olarak kullanmanın aktif ve problem odaklı bir çözüm yöntemi olarak değerlendirilmesi gerektiğine değinmektedir (Zakar, 2012; Zanville, 2006). Bir anlamda alandaki akademik kavramsallaştırmalar kadınların yaşadıkları çelişkiyi yansıtır bir somutluktur. Yatıştırma boyutunun yararlılık puanı dışındaki yanıtların tamamının zamana karşı değişmemesi endeksin tutarlı bir ölçüm aracı olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Güncel çalışma katılımcıları şehir merkezinde veya kırsal kesimde eşiyile beraber yaşayan veya şehir merkezindeki sığınma evinde kalan otuzlu yaşlardaki düşük ekonomik, orta eğitim düzeyindeki kadınlardan oluşmaktadır. Mevcut çalışmada elde edilen EŞYE boyutlarının kullanım sayısına ilişkin bulgularla en benzer olduğu sonuçlar endeksin geliştirildiği çalışmada elde edilmiştir (Goodman ve ark., 2003). Endeksin geliştirildiği örneklem genel olarak düşük ekonomik ve orta eğitim düzeyinden, şehir merkezindeki sığınma evi veya mahkemelerden destek alan çoğunluğu Afrika kökenli katılımcılardan oluşmuştur.

Çalışma bulgularının eğitim ve ekonomik düzey bakımından bu örnekleme benzer yapıda, kırklı yaşlarındaki kırsal kesimde yaşayan kadınlardan elde edilen bulgulardan görece biraz daha farklılaştığı gözlenmiştir (Riddell ve ark., 2009). Bu farklılık en çok kırsal kesimde yaşayan kırklı yaşlarındaki kadınların güvenlik planlamasını daha sık, gayriresmi bağlantıları ise daha seyrek kullanması olarak kendini göstermiştir. Çalışmalar arasındaki benzerlikler ise karşı koyma ve yatıştırmanın sıkça, resmi bağlantılar ve yasal yöntemlerin daha seyrek kullanılmasındadır. Demografik olarak benzer özelliklere sahip çoğunluğu beyazlardan oluşan ve kırsal kesimde yaşayan kadınlardan elde edilen başka bulgular da yasal yöntemlerin en seyrek kullanılan yöntemler olduğuna işaret etmektedir (Anderson ve ark., 2014). Bu anlamda bulgular ayrıştıktan çok benzeşmektedir.

Gözden geçirilen çalışmalarda elde edilen bulgularla mevcut çalışma bulguları arasındaki en temel ayrışma ise yatıştırma ve karşı koyma gibi özel alana dair yöntemlerin daha sık kullanıldığına işaret eden bulgulardır. Bu durum araştırma örneklemelerinin tamamı ya da çoğunluğunun kamusal desteğe başvurmayan kadınlardan oluşmasıyla tutarlıdır. Bir anlamda kadınlar öncelikli olarak özel alanda kullanılan yöntemlere başvurmakta bunlardan sonuç alamadığında toplumsal alanda kullanılan yöntemlere yönelmektedir (Salazar, Högberg, Valladares ve Öhman, 2012). Bu durumun aile gizli yaşam alanı sınırının daha bulanık olabileceği kırsal kesimde şehir merkezine kıyasla daha baskın olarak ortaya çıktığı düşünülebilir (Goodman ve ark., 2003; Riddell ve ark., 2009). Buradan yola çıkarak kadınların kişisel ve kültürel nedenlerle aile birliğini ve aile içi alanın gizliliğini sürdürmeye şiddet mağduriyeti pahasına önem verdiği düşünülebilir (Shen, 2011). Özel ve toplumsal alana ilişkin örnekler içeren güvenlik planlamasının daha seyrek görülmesi ise güvenlik planı yapmada yararlanılacak resmi ve gayriresmi olanakların azlığı ile yeterli destek ve ilgiyi alamama ve aile üyeleri dışındaki bireylere karşı utanç, mahcubiyet hissetme gibi nedenlerden kaynaklanabilir (Montalvo-Liendo, 2009; Shen, 2011). Çalışma sonuçlarındaki farklılıklar ise yaşanan yerin merkeziliği, etnik köken ve yaş değişkenlerinden etkileniyor olabilir.

Güncel çalışmada EŞYE boyutlarının yararlılık puan sıralaması resmi bağlantılar, yasal yöntemler, gayriresmi bağlantılar, güvenlik planlaması, yatıştırma ve karşı koyma biçimindedir. Açık uçlu "...*lütfen en çok işe yarayan üç şeyi listeleyniz*" sorusuna verilen yanıtlar da bu sıralamayı genel anlamda desteklemiştir. Dolayısıyla endekste sıralanan yöntemlerin

ve bu yöntemlere verilen yanıtların kadınların deneyimlerini yansıtmak bakımından başarılı olduğu düşünülebilir. Dahası, açık uçlu soruya verilen yanıtların ABD'de gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilen bulgularla benzer olması endeksin kültürlerarası uygunluğunun yüksek olduğunu düşündürmektedir (Anderson ve ark., 2014; Goodman ve ark., 2003; Riddell ve ark., 2009). Bu bulgular daha önce anılan çalışma sonuçlarıyla çoklukla tutarlıdır. Türk kadınlarının resmi yöntemleri diğer çalışmalardaki katılımcılara kıyasla daha çok yararlı bulunduğu, güvenlik planlamasını ise daha az yararlı bulunduğu görülmüştür. Kadınların en yararlı bulunduğu yöntemlerin resmi bağlantılar ve yasal yöntemler gibi toplumsal alana ilişkin yöntemler olması ilk etapta aile birliği ve gizliliği gibi beklentilere ters görülebilir (Montalvo-Liendo, 2009; Shen, 2011). Bununla beraber Türk kültürünün ilişkili-özerk benlik yapısının özel ve toplumsal alan sınırının muğlaklaşmasını mümkün kıldığı düşünülebilir (Kağıtçıbaşı, 1996). Benlik yapısı ile ilgili bir başka açıklama, ilişkisel benlik yapısındaki bireylerin otorite, profesyonel ya da uzman yardımına başvurma olasılıklarının daha yüksek olduğu yönündedir (Shea ve Yeh, 2008). Bu nedenle, Türk örnekleminin yakın çevrelerindeki bireysel bağlantılarını daha sık kullanıyor olsalar dahi kendilerinden fizik olarak daha güçlü bir faille mücadelede otoriteyi ve gücü temsil eden resmi ve kamu kurumlarına daha çok güven duyuyor olması olasıdır. Dolayısıyla kadınların şiddete karşı yöntemleri kültüre özgü bir bakış açısıyla değerlendirip yorumladıkları söylenebilir. Bir başka açıdan bakıldığında alan yazındaki bulgular kadınların şiddetin tekrar edip etmeyeceğini çoklukla doğru olarak tahmin ettiğini göstermiştir (Cattaneo, Bell, Goodman ve Dutton, 2007). Çoğunluğu tekrarlı şiddet mağduru olan kadınlar daha sık başvurdukları özel alan yöntemlerinin işe yaramadığını düşünüp, kullanmasalar dahi toplumsal alan yöntemlerine daha yüksek yararlılık puanı veriyor olabilir. Alan yazındaki bulgular da şiddet mağduriyetinin ciddi boyutlara ulaşması durumunda sosyal desteğin koruyucu etkisinin ortadan kalktığını göstermiştir (Goodman, Dutton, Vankos ve Weinfurt, 2005). Benzer şekilde, örneklemin bir kısmının ($N = 20$, %20.8) halihazırda resmi yöntemlerden sığınma evinde kalmayı sürdüren kadınlardan oluşması da resmi yöntemlere başvurulmasının yararlı bulunmasını artırıyor olabilir.

EŞYE boyutlarının şiddet mağduriyeti ile ilişkisi incelendiğinde elde edilen korelasyonlar hipotezlerimizle uyumlu bir biçimde pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkiye işaret etmiştir. Bu bulgular alan yazın-

daki kadınların şiddetle farklı yöntemler kullanarak başa çıkmaya çalışan aktif bireyler olduğu görüşüyle tutarlıdır (Akadlı-Ergöçmen ve ark., 2013; Bowker, 1983; Brabeck ve Guzmán, 2008; Ford-Gilboe ve ark., 2015; Gondolf ve Fisher, 1988; Goodman ve ark., 2003). Bununla beraber alan yazında şiddet mağduriyetindeki artışın başa çıkma davranışlarında nasıl bir etkiye sahip olacağıyla ilgili farklı görüşler vardır. Bunlardan ilki şiddet mağduriyetindeki artışın uzaklaşma yoluyla başa çıkmada artışla ilişkili olacağı yönündedir (Lewis ve ark., 2006). Bir başka yaklaşım ise şiddet mağduriyetindeki artışın kadınların kaynak arayışlarındaki artışla ilgili olacağı yönündedir (Swan ve Sullivan, 2009). Alan yazındaki bu açıklamalar her ne kadar birbiriyle çelişiyor gibi gözükse dahi bu çelişik durum şiddet mağduriyetine karşı hayatta kalma yaklaşımı bakış açısıyla okundığında son derece anlaşılır olmaktadır. Şiddet mağduriyetindeki artışla beraber kötüleşen bu durumla kimi kadınlar boyun eğerek kimi kadınlar karşı koyarak başa çıkar ve hayatta kalmayı sürdürmeye devam ederler (Dutton ve Goodman, 2005). Kaldı ki şiddete boyun eğen ya da bu durum karşısında pasif kalan kadınlar her zaman için bu durumu kabullenmiş sayılmazlar (Zakar, 2012). Bu boyun eğme kimi zaman kaynak topluyor kimi zamansa şiddet mağduriyetinden daha ön sıradaki başka sorunlarla başa çıkıyor olma; yani aktif bir hayatta kalma sürecinde başka durak ya da yol ayrımlarında olma anlamına gelebilir (Goodman ve ark., 2009). Dolayısıyla, endeksin kadına yönelik şiddet alanında gerçekleştirilen uygulamalarda karşılaşılan ve ilk etapta çelişkili bulunabilecek yaşantıları anlamlandırmada çalışmacılara yarar sayılabileceği öngörülmektedir.

Şiddet mağduriyetiyle başa çıkmada başvuru yöntemlerinin kadınların stresle başa çıkma tarzları ile ilişkili olup olmadığı incelendiğinde bu iki değişken arasında ilişki olmadığı gözlenmiştir. Bu durum araştırmanın iki ölçümünün düşük güçte ancak ilişkili olacağı hipotezleriyle kısmen ters düşmektedir. Bununla beraber bu duruma getirilebilecek birkaç açıklama mevcuttur. Bunlardan ilki stresle başa çıkma tarzları ile stresle başa çıkma yöntemlerinin sırasıyla sürekli ve durumsal başa çıkma biçiminde iki farklı kavramı yansıtıyor oluşudur (Glanz ve Schwartz, 2008). Çalışma bulgularının da EŞYE boyutlarının stresle başa çıkma tarzlarıyla ilişkisiz olduğunu göstermesi, endeksin başa çıkma kavramının durumsal ele alındığı başa çıkma yöntemleri tanımına yakın durduğu anlamına gelebilir. Buradan yola çıkarak, endeksin başa çıkma kavramının durumsal ve transaksyonel yapısını yansıtmak için indirgenmiş modeli takip etmesi,

son derece yerinde bir tercih olarak düşünülmektedir (Goodman ve ark., 2003; Klem, 2000). EŞYE ve SBTÖ puanları arasında bir ilişki bulunamamasına getirilebilecek bir diğer açıklama ise ölçme hatasına ilişkindir. Analiz sonuçları SBTÖ puanlarının yalnızca EŞYE boyutlarından alınan puanlarla ilişkisiz olmadığını diğer ölçek puanlarıyla da ya ilişkisiz ya düşük ilişki düzeyinde olduğunu göstermiştir. Ayrıca SBTÖ çok daha kısıtlı ($N = 35$) sayıda katılımcıya uygulanmıştır ve iç tutarlılık katsayıları da beklendiği düzeyde değildir. Bu nedenle EŞYE ve durum bağımsız başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkileri incelemek için gelecekteki çalışmaların başa çıkma kavramını farklı ölçek ve yöntemlerle daha fazla katılımcı sayısına ulaşılarak ele alması önerilmektedir.

Anılan çalışmalar şiddetle başa çıkmayı anlamak için her bir kadını kendi yaşam ve şiddet öyküsüyle biricik olarak ele almanın ve tüm diğer değişkenlerin ötesinde bu durumu yaşayan bireye odaklanmanın son derece önemli olduğuna işaret etmektedir (Cattaneo ve Goodman, 2005; Popescu, 2010; Salazar ve ark., 2012). Bu nedenlerle şiddetle başa çıkma yalnızca kesitsel bir durum değil aynı zamanda boylamalı bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Cattaneo ve Goodman, 2005). Tıpkı şiddet mağduriyeti gibi bununla başa çıkma da devinimsel olarak ele alınmalıdır (Chang ve ark., 2010). Sürecin aşamalandırılıp ele alınması farklı dönemlerdeki farklı ihtiyaçları görmek açısından önemlidir (Liang, Goodman, Tummala-Nara ve Weintraub, 2005). Bu süreçte şiddet mağduriyetinin boyutları ve bunlara yönelik verilen kararlar değişir (Chang ve ark., 2006). Kararlardaki bu değişim kadınların başa çıkma davranışları kadar ortamsal, zamansal, bireysel ve ilişkisel olanaklarla da ilişkilidir. Örneğin bilinçlenmek ve bilgi edinmek, kırılma noktasına erişmek, çocukların güvenliğinin riske girmesi gibi nedenler yardım almayı motive ederken bilinçsizlik, özgüvensizlik, korkular ve toplum baskısı gibi nedenler yardım almayı engellemektedir (Petersen, Moracco, Goldstein ve Clark, 2005). Şiddet mağduriyeti ve yaşam öyküsündeki bu değişikliklerin kadınların kendi deneyimlerini olduğu kadar başa çıkma kavramı ve yöntemlerine yaklaşımlarını da etkileyeceği düşünülebilir (Bell, Perez, Goodman ve Dutton, 2011). Dolayısıyla kadınların şiddetle mücadele etmek için kullanabilecekleri yöntemler kadar bu yöntemleri nasıl deneyimledikleri de önem kazanmaktadır.

EŞYE puanlarının katılımcıların demografik özelliklerinden genel olarak etkilenmediği görülmüştür. Buna rağmen, bazı demografik değişkenlerle anlamlı fark ya da ilişkiler gözlenmiştir. Bunlardan

evlilik süresi ile karşı koyma başa çıkma yöntemi arasındaki negatif yönlü ilişki, evlilik süresi arttıkça evliliğe yapılan yatırımın da artması ve bu nedenle kadınların karşı koyma yöntemini daha az tercih etmesi ile açıklanabilir (Choice ve Lamke, 1997). Benzer şekilde, çocuk sahibi olmanın da evlilik ilişkisine yapılan bir yatırım olduğu düşünüldüğünde, çocuk sahibi olma ile yatıştırma başa çıkma yöntemi arasındaki pozitif yönlü ilişki daha anlaşılır hale gelmektedir. Kadınların eğitim düzeyi arttıkça karşı koyma yöntemini daha az kullanmaları ise daha güçlenmiş kadınların özel alanda ve bireysel yıkıcı yöntemlere daha az ihtiyaç duyuyor olabileceklerini akla getirmektedir. Ayrıca alandaki güncel çalışmalar şiddet okuryazarlığının karşı koyma ve yatıştırma gibi anlık tepkilerle başa çıkan kadınlarda daha düşük olduğuna işaret etmektedir (Taşkale, 2019a). Eğitim düzeyi yüksek kadınların hayata ve yaşam olaylarına karşı okuryazarlıklarını daha fazla kaynakla besleyip artıracakları düşünülürse elde edilen bulgular bu okuryazarlığın düştüğü gruplarda daha reaktif yöntemlerin kullanılabilmesine işaret etmektedir. Ailesinin desteğini almadan (kaçarak ya da istemeyerek/zorla) evlenen kadınların bu desteği alarak (arkadaşlık ederek/görücü usulü) evlenen kadınlardan daha fazla sayıda yasal yöntemler ve güvenlik planlaması başa çıkma yöntemi kullandığı bulunmuştur. Aile fertleri önemli bir sosyal destek unsurudur. Bu destekten yoksun olan kadınlar daha büyük risk altında olup hayatta kalabilmek adına aktif bir biçimde plan yapıyor ya da aile dışındaki kurumsal sosyal destek ağlarını harekete geçirmek durumunda kalıyor olabilirler (Güleç Öyekçin ve ark., 2012; İbiloğlu, 2012). Evliliğinin devam etmesini istemeyen kadınların şiddet mağduriyet oranlarının da daha yüksek olduğu ve bu nedenle şiddet mağduriyeti ile daha fazla yöntem kullanarak başa çıktıkları düşünülebilir. Başka bir açıdan, evliliğin devam etmesini istemeyen kadınların bu niyetleri eşlerince biliniyor ve seziliyor olabilir. Bu durumda çiftler arasında fikir birliği olmadığı takdirde erkek eşin şiddeti bir güç mekanizması olarak kullanması mümkündür (Gelles, 1974). Çocuklukta şiddet mağduriyeti olan ve olmayan kadınların EŞYE boyutlarından aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Çocukluğunda duygusal şiddet gören kadınların resmi bağlantılar ve yatıştırma yöntemlerini daha yüksek oranda kullandıkları görülmüştür. Bununla beraber elde edilen *t*-test sonuçlarının diğer şiddet tür ve boyutları için de aynı yönde marjinal bir anlamlılığa işaret ettiği gözlenmiştir. Bu nedenle çocukluk yaşantılarına dair elde edilen bu bulgunun şiddetin tekrarlı yapıda olduğuna

ilişkin görüşlerle birlikte değerlendirilmesi mümkündür (Mihalic ve Elliott, 1997). Bu açıdan bakıldığında bulguların yaşam boyu ve evlilik ilişkisinde maruz kalınan şiddet arttıkça daha çok sayıda ve türde başa çıkma yöntemi kullanılması gerektiği yönündeki görüşleri desteklediği düşünülebilir (Gondolf ve Fisher, 1988; Goodman ve ark., 2003).

Şiddetle mücadelenin durumsal ve devingen yapısını ele almak konusunda son derece yenilikçi bir yaklaşım sunan EŞYE'nin Türkçe'de kullanımının uygun olduğunu ortaya koyan çalışma kimi kısıtlılıklara sahiptir. Bunlardan ilki çalışma örnekleminin düşük sayıda ($N = 96$) katılımcıdan oluşmuş olmasıdır. Dahası, katılımcılar büyük oranda ($N = 76$) eşiyile yaşayan kadınlardan oluşmuştur. Sığınma evinde kalan katılımcı sayısı 20'dir. Bununla beraber özellikle $p < .05$ alındığında yaklaşık 100 katılımcı sayısının normal dağılım koşulu için genel geçer bir kural olarak kabul edilebileceğini belirten görüşler mevcuttur (Emura ve Lin, 2015). Dolayısıyla bilhassa şiddet mağduru örneklemlerine ulaşmakla ilgili zorluklar düşünüldüğünde örneklem sayısının uygun olduğu değerlendirilebilir. Katılımcı sayısı çok daha düşük olan sığınma evi grubuyla gerçekleştirilen gruplar arası ayrışma geçerliği analizleri ise hem parametrik hem parametrik olmayan yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmiş ve aynı bulgulara ulaşılmıştır. Okuyucu konforu bakımından yalnızca parametrik analizler metinde raporlanmıştır. Dolayısıyla bu konudaki bulguların da katılımcı sayısı ve veri dağılımından arınmış olduğu söylenebilir. Katılımcılar öğrenciler aracılığıyla kartopu örneklemeyle ulaşılan, meslek ve sanat kurslarına devam eden ve sığınma evlerinde kalan evli kadınlardan oluşmuştur. Olanaklar dahilinde başvuru bu örnekleme yöntemi, türlü nedenlerle kartopu örnekleme sürecinde aktif olarak bulunan öğrencilerle veya kurumlarla bağlantıya geçemeyen evli kadınları dışarıda bırakmıştır. Ayrıca evli olmayan kadınların şiddetle nasıl başa çıktıklarına yönelik bilgilere erişilememiştir. Dahası şiddet mağduru erkekler, heteroseksüel olmayan ilişkilerde şiddet mağduriyeti yaşayan kişiler de örnekleme dahil edilmemiştir. Örnekleme dahil edilmeyen bu grupların şiddetle başa çıkmada bireysel, hukuki ve kültürel açıdan daha fazla sayıda ve özgül sorunla karşılaştığı düşünüldüğünde bu durumun bulguların genellenebilirliğine gölge düşürdüğü söylenebilir (Calton, Cattaneo ve Gebhard, 2016; Messing, Ward-Lasher, Thaller ve Bagwell-Gray, 2015). Örneklemin temsil gücündeki bu kısıtlılığın üstesinden gelebilmek için şehir ve kırsal kesimden hem eşiyile yaşayan hem sığınma evinde kalan kadınlar örnekleme dahil edil-

miştir. Böylelikle çalışmanın hedef grubu olan evli kadınları temsil gücü artırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın ikinci bir kısıtlılığı yalnızca kağıt-kalem anketleri kullanılarak veri toplanmış olmasıdır. İlerleyen çalışmalarda bulguların nitel verilerle desteklenmesi özellikle okuma yazması olmayan katılımcılarla çalışma bakımından yararlı olacaktır. Verilerin görüşme yoluyla toplanması, şiddet mağduriyeti ve başa çıkmanın her birey için biricik olduğu düşünüldüğünde güncel kavramsallaştırmalarla uyumlu olacağı düşünülmektedir (Bhandari, Bullock, Anderson, Danis ve Sharps, 2011; Bhandari, Bullock ve Sharps, 2013; Cattaneo ve Goodman, 2005; Popescu, 2010; Salazar ve ark., 2012). Çalışmada görüşme yapılmamış ancak endeksin son maddesindeki açık uçlu soru ile katılımcıların görüşlerine özgül halleriyle erişilmeye çalışılmıştır. Şiddete karşı kullanılabilir yöntemleri daha kapsamlı ele almaya engel bir başka durum mevcut çalışmanın kesitsel yapısıdır. Oysa ki şiddetle başa çıkma ilişkisel bir ortamda ve değişkenlik göstererek ortaya çıkmaktadır (Cattaneo ve Goodman, 2005; Cheng, 2001; Walker, 1978). Dolayısıyla bu konuda bilgi almak için katılımcıların deneyimleri anlık ve boylamsal olarak ele alınmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma sonuçları kadınların şiddete karşı farklı yöntemleri genel olarak birbirine yakın sıklıkla kullanarak mücadele eden aktif bir rolde olduğuna işaret etmektedir (Akadlı-Ergöçmen ve ark., 2013; Bowker, 1983; Brabeck ve Guzmán, 2008; Ford-Gilboe ve ark., 2015; Gondolf ve Fisher, 1988; Goodman ve ark., 2003). Alan yazında hamile kadınlarla gerçekleştirilen nitel çalışmalar da EŞYE boyutlarının sıklıkla kullanıldığına işaret etmiştir (Bhandari ve ark., 2011; Bhandari ve ark., 2013). Kaldı ki sosyal destek gibi gayriresmi bağlantılara ilişkin yöntemlerin yasal yöntemleri kullanmayı artırması gibi bulgular EŞYE boyutları arasında gözlenen anlamlı pozitif ilişkileri desteklemektedir (Wright ve Johnson, 2009). Ayrıca şiddet mağduru kadınlarla çalışan sosyal çalışmacılarla gerçekleştirilen görüşmeler de EŞYE boyutlarına doğrudan ya da dolaylı olarak değinmektedir (Goodman, Banyard, Woulfe, Ash ve Matern, 2016). Birbiriyle paralel bu bulgular ve uyarılma çalışmasında elde edilen benzer sonuçlar, endeksin alışlagelmiş ölçek yönteminin ötesine geçen özgün yapısıyla akademik ya da alan sorularını betimleyici veya müdahaleye dönük olarak ele almada ülkemizde gerçekleştirilecek çalışmalara katkı sunacağını düşündürmektedir. Bu katkının indirgenmiş

model yaklaşımı ve olay temelli yaklaşımlardan alınan destek neticesinde özellikle alan çalışmalarında sistematik ve somut veriler elde etme olarak ortaya çıkması mümkündür (Goodman et al., 2003; Klem, 2000; Taşkale, 2019b). Bu somut ve davranışçı yaklaşımın saha çalışmalarını ve kadınların şiddete karşı hayatta kalmacı bir kimlikle verdikleri çabayı, bu süreçteki tıkanma noktalarını özetlemek bakımından önemli pratik doğurgulara sahip olduğu düşünülebilir. Endeks ile kadınların hem şiddete karşı kullandıkları yöntemleri hem de hangi yöntemleri daha yararlı buldukları işlemselleştirilebilmektedir. Gelecek akademik ve uygulama çalışmaların endeksi kullanmasıyla yöntemlerin kullanılma sıklıkları ve yararlılıkları ile ilgili daha kapsamlı bir bilgiye ulaşılabilecektir. Bu bilginin şiddet mağduriyetiyle başa çıkma konusunda güncel durumu özetleme ve ihtiyaçları somut olarak açığa çıkarma potansiyeli yüksektir.

KAYNAKLAR

- Aba, Y. A. ve Kulakaç, Ö. (2016). Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 12(1), 33-43.
- Abramson, L. Y., Seligman M. E. ve Teasdale, J. D. (1978). Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, 87(1), 49-74.
- Akadlı-Ergöçmen, B., Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Jansen, H. A. F. M. (2013). Intimate partner violence and the relation between help-seeking behavior and the severity and frequency of physical violence among women in Turkey. *Violence Against Women*, 19(9), 1151-1174.
- Akın, A. (2010). İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin araştırılması. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 771-784.
- Alhabib, S., Nur, U. ve Jones, R. (2010). Domestic violence against women: Systematic review of prevalence studies. *Journal of Family Violence*, 25, 369-382.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2009). *Violence against women in Turkey: A nationwide survey*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Anderson, K. M., Renner, L. M. ve Bloom, T. S. (2014). Rural women's strategic responses to intimate partner violence. *Health Care for Women International*, 35, 423-441.
- Bell, M. E., Perez, S., Goodman, L. A. ve Dutton, M. A. (2011). Battered women's perceptions of civil and criminal court helpfulness: The role of court outcome and process. *Violence Against Women*, 17(1), 71-88.
- Bhandari, S., Bullock, L. F., Anderson, K. M., Danis, F. S. ve Sharps, P. W. (2011). Pregnancy and intimate partner violence: How do rural, low-income women cope? *Health Care Women International*, 32(9), 833-854.

- Bhandari, S., Bullock, L. F. ve Sharps, P. W. (2013). Strategies pregnant rural women employ to deal with intimate partner violence. *Journal of Ethnographic & Qualitative Research*, 7, 143-154.
- Bowker, L. H. (1983). *Beating wife-beating*. Lexington: D. C. Health.
- Brabeck, K. M. ve Guzmán, M. R. (2008). Frequency and perceived effectiveness of strategies to survive abuse employed by battered Mexican-origin women. *Violence Against Women*, 14(11), 1274-1294.
- Calton, J. M., Cattaneo, L. B. ve Gebhard, K. T. (2016). Barriers to help seeking for lesbian, gay, bisexual, transgender and queer survivors of intimate partner violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(5), 585-600.
- Campbell, J. C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. *The Lancet*, 359, 1331-1336.
- Cannon, W. B. (1932). *The wisdom of the body*. New York: N. W. Worton.
- Cattaneo, L. B., Bell, M. E., Goodman, L. A. ve Dutton, M. A. (2007). Intimate partner violence victims' accuracy in assessing their risk of re-abuse. *Journal of Family Violence*, 22, 429-440.
- Cattaneo, L. B. ve Goodman, L. A. (2005). Risk factors for reabuse in intimate partner violence: A cross-disciplinary critical review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 6(2), 141-175.
- Chang, J. C., Dado, D., Ashton, S., Hawker, L., Cluss, P. A., Buranosky, R. ve Scholle, S. H. (2006). Understanding behavior change for women experiencing intimate partner violence: Mapping the ups and downs using the stages of change. *Patient Education and Counseling*, 62(3), 330-339.
- Chang, J. C., Dado, D., Hawker, L., Cluss, P. A., Buranosky, R., Slagel, L., ... ve Scholle, S. H. (2010). Understanding turning points in intimate partner violence: factors and circumstances leading women victims toward change. *Journal of Women's Health*, 19(2), 251-259.
- Cheng, C. (2001). Assessing coping flexibility in real-life and laboratory settings: A multimethod approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(5), 814-833.
- Choice, P. ve Lamke, L. K. (1997). A conceptual approach to understanding abused women's stay/leave decisions. *Journal of Family Issues*, 18(3), 290-314.
- Cook, S. L. ve Goodman, L. A. (2006). Beyond frequency and severity: Development and validation of the brief coercion and conflict scales. *Violence Against Women*, 12(11), 1050-1072.
- Dahlberg, L. L. ve Krug, E. G. (2002). Violence - a global public health problem. E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B. Zwi, ve R. Lozano (Der.), *World report on violence and health* içinde (ss. 1-21). Geneva: World Health Organization.
- Dichter, M. E., Cerulli, C. ve Bossarte, R. M. (2011). Intimate partner violence victimization among women veterans and associated health risks. *Women's Health Issues*, 21(4S), S190-S194.
- Dichter, M. E., Marcus, S. C., Wagner, C. ve Bonomi, A. E. (2014). Associations between psychological, physical, and sexual intimate partner violence and health outcomes among veteran VA patients. *Social Work in Mental Health*, 12, 411-428.
- Dutton, M. A. ve Goodman, L. A. (2005). Coersion in intimate partner violence: Toward a new conceptualization. *Sex Roles*, 52(11/12), 743-756.
- El-Khoury, M. Y., Dutton, M. A., Goodman, L. A., Engel, L., Belamaric, R. J. ve Murphy, M. (2004). Ethnic differences in battered women's formal help-seeking strategies: A focus on health, mental health, and spirituality. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 10(4), 383-393.
- Ellsberg, M., Peña, R., Herrera, A., Liljestrand, J. ve Winkvist, A. (2000). Candies in hell: Women's experiences of violence in Nicaragua. *Social Science and Medicine*, 51(11), 1595-1610.
- Emura, T. ve Lin, Y. S. (2015). A comparison of normal approximation rules for attribute control charts. *Quality and Reliability Engineering International*, 31(3), 411-418.
- Flicker, S. M., Cerulli, C., Swogger, M. T. ve Talbot, N. L. (2012). Depressive and posttraumatic symptoms among women seeking protection orders against intimate partners: Relations to coping strategies and perceived responses to abuse disclosure. *Violence Against Women*, 18(4), 420-436.
- Flynn, A. ve Graham, K. (2010). "Why did it happen?" A review and conceptual framework for research on perpetrators' and victims' explanations for intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 239-251.
- Folkman, S. ve Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 21, 219-239.
- Ford-Gilboe, M., Varcoe, C., Noh, M., Wuest, J., Hamerton, J., Alhalal, E. ve Burnett, C. (2015). Patterns and predictors of service use among women who have separated from an abusive partner. *Journal of Family Violence*, 30(4), 419-431.
- Fox, K. (2018, 9 Mart). How US gun culture compares with the world in five charts. CNN. <https://edition.cnn.com/2017/10/03/americas/us-gun-statistics/index.html>, (Erişim tarihi: 19.05.2019).
- Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A. F. M., Ellsberg, M., Heise, L. ve Watts, C. H. (2006). Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *The Lancet*, 368(3543), 1260-1269.
- Gelles, R. J. (1974). *The violent home*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Glanz, K. ve Schwartz, M. D. (2008). Stress, coping and health behavior. K. Glanz, B. K. Rimer ve K. Viswanath (Der.). *Health behavior and health education: Theory, research and practice* içinde. (ss. 211-236) 4. Baskı. San Francisco: Jossey-Bass.

- Gondolf, E. W. ve Fisher, E. R. (1988). *Battered women as survivors. An alternative to treating learned helplessness*. Toronto: Lexington Books.
- Goodman, L. A., Banyard, V., Woulfe, J., Ash, S. ve Mattern, G. (2016). Bringing a network-oriented approach to domestic violence services: A focus group exploration of promising practices. *Violence Against Women*, 22(1), 64-89.
- Goodman, L. A., Smyth, K. F., Borges, A. M. ve Singer, R. (2009). When crises collide: How intimate partner violence and poverty intersect to shape women's mental health and coping? *Trauma, Violence, & Abuse*, 10(4), 306-329.
- Goodman, L., Dutton, M. A., Vankos, N. ve Weinfurt, K. (2005). Women's resources and use of strategies as risk and protective factors for reabuse over time. *Violence Against Women*, 11(3), 311-336.
- Goodman, L., Dutton, M. A., Weinfurt, K. ve Cook, S. (2003). The Intimate Partner Violence Strategies Index: Development and application. *Violence Against Women*, 9, 163-186.
- Graham-Bermann, S. ve Perkins, S. (2010). Effects of early exposure and lifetime exposure to intimate partner violence (IPV) on child adjustment. *Violence and Victims*, 25(4), 427-439.
- Güleç Öyekçin D., Yetim D. ve Şahin E. M. (2012). Psychosocial factors affecting various types of intimate partner violence against women. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23, 75-81.
- İbiloğlu, A. O. (2012). Aile içi şiddet. *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 204-222.
- Jansen, H. A. F. M., Yüksel, İ. ve Çağatay, P. (2009). Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet* içinde (s. 45-70). Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: A new synthesis. *European Psychologist*, 1(3), 180-186.
- Klem, L. (2000). Structural equation modeling. Editörler: L. G. Grimm ve P. R. Yarnold, *Reading and understanding multivariate statistics* içinde (s. 227-260). Washington, DC: American Psychological Association.
- Kocot, T. ve Goodman, L. (2003). The roles of coping and social support in battered women's mental health. *Violence Against Women*, 9(3), 323-346.
- Lazarus, R. S. (1966). *Psychological stress and the coping process*. New York: McGraw-Hill.
- Lazarus, R. S. ve Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
- Lewis, C. S., Griffing, S., Chu, M., Jospitre, T., Sage, R. E., Madry, L. ve Primm, B. J. (2006). Coping and violence exposure as predictors of psychological functioning in domestic violence survivors. *Violence Against Women*, 12(4), 340-354.
- Liang, B., Goodman, L., Tummala-Nara, P. ve Weintraub, S. (2005). A theoretical framework for understanding help-seeking process among survivors of intimate partner violence. *American Journal of Community Psychology*, 36(1/2), 71-84.
- Lloyd, S., Farrell, G. ve Pease, K. (1994). *Preventing repeated domestic violence: A demonstration project on Merseyside*. Londra: Home Office Police Department.
- Messing, J. T., Ward-Lasher, A., Thaller, J. ve Bagwell-Gray, M.E. (2015). The state of intimate partner violence intervention: progress and continuing challenges. *Social Work*, 60(4), 305-313.
- Mihalic, S. W. ve Elliott, D. (1997). A social learning theory model of marital violence. *Journal of Family Violence*, 12(1), 21-47.
- Montalvo-Liendo, N. (2009). Cross-cultural factors in disclosure of intimate partner violence: An integrated review. *Journal of Advanced Nursing*, 65(1), 20-34.
- Myers, T. A. (2011). Goodbye, listwise deletion: Presenting Hot Deck Imputation as an easy and effective tool for handling missing data. *Communication Methods and Measures*, 5(4), 297-310.
- Naçar, M., Baykan, Z., Poyrazoğlu, S. ve Çatinkaya, F. (2009). Kayseri ilinde iki sağlık ocağı bölgesinde kadına yönelik aile içi şiddet. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(2), 131-138.
- Petersen, R., Moracco, K. E., Goldstein, K. M. ve Clark, K. A. (2005). Moving beyond disclosure: women's perspectives on barriers and motivators to seeking assistance for intimate partner violence. *Women & Health*, 40(3), 63-76.
- Popescu, M. (2010). Childhood victimization and its impact on coping behaviors for victims of intimate partner violence. *Journal of Family Violence*, 25, 575-585.
- Popescu, M. L., Drumm, R., Dewan, S. ve Rusu, C. (2010). Childhood victimization and its impact on coping behaviors for victims of intimate partner violence. *Journal of Family Violence*, 25, 575-582.
- Powell, P. ve Smith, M. (2011). Domestic violence: An overview. (FactSheet-11-76). http://www.unce.unr.edu/publications/files/cy/2011/fs_1176.pdf, (Erişim tarihi: 29.08.2017).
- Reviere, S. L., Farber, E. W., Twomey, H., Okun, A., Jackson, E., Zanzville, H. ve Kaslow, N. J. (2007). Intimate partner violence and suicidality in low-income African American women: A multimethod assessment of coping factors. *Violence Against Women*, 13(11), 1113-1129.
- Riddell, T., Ford-Gilboe, M. ve Leipert, B. (2009). Strategies used by women to stop, avoid, or escape from intimate partner violence. *Health Care for Women International*, 30, 134-159.
- Salazar, M., Högberg, U., Valladares, E. ve Öhman, A. (2012). The supportive process for ending intimate partner violence after pregnancy: The experience of Nicaraguan women. *Violence Against Women*, 18(11), 1257-1278.
- Sanchez, D. T., Crocker, J., & Boike, K. R. (2005). Doing gender in the bedroom: Investing in gender norms and

- the sexual experience. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(10), 1445-1455.
- Selye, H. (1956). *The stress of life*. New York: McGraw-Hill.
- Shea, M. ve Yeh, C. J. (2008). Asian American students' cultural values, stigma, and relational self-construal: Correlates of attitudes toward professional help seeking. *Journal of Mental Health Counseling*, 30(2), 157-172.
- Shen, A. C. T. (2011). Cultural barriers to help-seeking among Taiwanese female victims of dating violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(7) 1343-1365.
- Straus, M. A. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The Conflict Tactics Scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 75-88.
- Straus, M. A. (1995). *Manual for the Conflict Tactics Scales*. Durham, NH: Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Straus, M. A., Hamby, S. L., McCoy, S. ve Sugarman, D. B. (1996). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17, 283-316.
- Swan, S. C. ve Sullivan, T. P. (2009). The resource utilization of women who use violence in intimate relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(6), 940-958.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1995). Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği: Üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 56-73.
- Taşkale, N. (2019a). *Şiddet mağduriyeti ve sağlık sonuçları arasındaki ilişkide kullanılan başa çıkma yöntemlerinin biçimlendirici rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşkale, N. (2019b, Temmuz). *Suitability of behaviorist perspectives to study coping with intimate partner violence*. Sözlü sunum, The 16th European Congress of Psychology (ECP), Moskova, Rusya.
- Taşkale, N. ve Soygüt, G. (2016). Kadın sığınma evlerinde kalan şiddet mağduru kadınlar: Demografik ve sosyoekonomik bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(Özel Sayı), 3-11.
- Tolman, R. M. (1989). The development of a measure of psychological maltreatment of women by their male partners. *Violence and Victims*, 4, 159-177.
- Walker, L. E. (1978). Battered women and learned helplessness. *Victimology*, 2, 525-534.
- Witte, S. S., Batsukh, A. ve Chang, M. (2010). Sexual risk behaviors, alcohol abuse, and intimate partner violence among sex workers in Mongolia: Implications for HIV prevention intervention development. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 38(2), 89-103.
- World Health Organization. (2018). *World health statistics*. Geneva: World Health Organization.
- Wright, C. V. ve Johnson, D. M. (2009). Correlates for legal help-seeking: Contextual factors for battered women in shelter. *Violence and Victims*, 24(6), 771-785.
- Zakar, R. (2012). *Intimate partner violence against women and its implications for women's health in Pakistan*. Hamburg: Disserta Verlag.
- Zanville, H. A. (2006). *The relationship between risk and coping among survivors of intimate partner violence*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Goerge Mason University, ABD.

YAZAR NOTU

Endeksin çeviri süreci İngiliz dili uzmanları Ebru AKTEL, Ayça ÇÖPLÜOĞLU, Ayşe HİMMETOĞLU ve Aslı ÖZKUL ile Türkçe dil uzmanları Hasibe SARIKAYA ve Büşra ŞİRİN'in değerli destekleriyle gerçekleştirilmiştir. Yazarlar dil uzmanlarına, çeviri sürecine destek olan Esin TEMELOĞLU ŞEN'e, endekse verilen açık uçlu yanıtların kodlanmasına destek olan Ayla HOCAOĞLU ve Ünzi- le Özge KICALI'ya, makalenin kavramsal ele alınışına destek olan Prof. Dr. Gül ŞENDİL ve Doç. Dr. Nilüfer KAFESCİOĞLU'na ve veri toplaması sürecinde destek olan İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğrencileri Buse EDEER, Buse FİDAN, Evin EKİN, Hanım GÜNGÖR ve Tuğçe ERDOĞRU'ya teşekkür ederler.